

Příští stanice Sudety

Činnost pražského pluku RG 1 v severozápadním pohraničí v květnu a červnu 1945

► Ondřej Sladký

Úvodem

V polovině května 1945 vydalo ministerstvo národní obrany (MNO) po dohodě s ředitelstvím Československých státních drah (ČSD) a Zemským národním výborem (ZNV) rozkaz k obsazení železniční sítě na území bývalých Sudet.¹ Severozápadní oblast zajišťoval od 15. května 1945 asistenční oddíl československé armády, který byl posléze vystřídán málo početnými jednotkami velitelství ALEX². Počet dobrovolníků na zajištění tak velkého prostoru byl však stále nedostačující a MNO nařizuje Vojenskému velitelství Velké Prahy vyslat do severozápadního pohraničí jeden pluk Revolučních gard (RG)³ s úkolem co nejdříve obsadit důležité železniční tratě a stanice

- 1 STANĚK, T. – ARBURG, A.: *Organizované divoké odsuny?* In: *Soudobé dějiny*, roč. 12, č. 3–4 (2005), s. 514.
- 2 Velitelství ALEX vzniklo na troskách ilegální vojenské organizace Obrana národa. Zapojilo se do činnosti 30. dubna 1945 po příjezdu generála Slunéčka do Prahy. Velitelství mělo mít vůdčí roli při povstání v celých Čechách, ale během povstání se dostalo do ústraní. Jeho význam naopak vzrostl po povstání, kdy 11. května 1945 bylo pověřeno ministerstvem národní obrany (MNO), aby vojensky zajistilo české pohraničí. MAREK, J.: *Barikáda z kaštanů*. Cheb 2005, s. 296.
- 3 O činnosti Revolučních gard (není tím míněn jen pluk RG 1) nebyla doposud sepsána žádná obsáhlejší publikace. Jen spíše menší studie lokálního charakteru, a to hlavně v souvislosti s různými excesy z řad dobrovolníků. O nich se zmiňuje v podrobných studiích především Tomáš Staněk (STANĚK, T.: *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha 2005; a dále *Perzekuce 1945*. Praha 1996.). Hlubkovou sondu o Revolučních gardách, avšak jen rámci Květnového povstání v Praze, přibližují knihy Jindřicha Marka a Stanislava Kokošky; prvně jmenovaný vedle samotného povstání podrobně popisuje strukturu a genezi RG (MAREK, J.: *Barikáda z kaštanů*. KOKOŠKA, S.: *Praha v květnu 1945: Historie jednoho povstání*. Praha 2005). Nejvýznamnějším počinem ke zvolenému tématu je bezesporu práce Stanislava Bimana a Romana Cílka *Poslední mrtví, první živí* z roku 1989. Bohužel, vzhledem k roku vydání, je publikace bez poznámkového aparátu. K této práci je nutno přidat velice důležitou publikaci Zdeňka Radvanovského *Konec česko-německého soužití v ústecké oblasti 1945–1948*. Autor, stejně jako S. Biman, v ní využívá archivních fondů MNO a VO1 z Vojenského historického archivu (fondy MNO z VÚA-VHA, a to karton 128, inv. j. 6508 – Likvidace RG – Pokyny pro využití výstroje a výzbroje RG Sborem národní bezpečnosti a vojenskou správou; karton 138, inv. j. 6794 – Povaha RG. Vysvětlení pojmu RG, které požadoval Vrchní polní soud v Praze; karton 51,

a dosadit je českým personálem. Tento úkol připadl pražskému pluku Revoluční gardy č.1 (RG 1), který vznikl v době Pražského povstání v úseku Záběhllice, Hostivař, Spořilov jako bojová skupina pod krycím názvem ALBATROS.

Vznik ozbrojených dobrovolnických oddílů v květnu 1945

Dříve, než se budeme zabývat činností pražského pluku RG 1 v severozápadním pohraničí, je důležité zmínit se o Revolučních gardách – a vůbec ozbrojených skupinách v prvních týdnech poválečného období – trochu podrobněji.

Ozbrojené jednotky vznikaly během květnového povstání v roce 1945 při revolučních národních výborech většinou spontánně, především jako ochrana členů národních výborů, posléze pak také jako pořádková služba. Na vzniku Revolučních gard měly hlavní podíl komunisté a Ústřední rada odborů (ÚRO).⁴ S konkrétními příkazy k zakládání ozbrojených skupin však vyzývala už svolání Národní fronty ze 17. dubna 1945, svolání KSČ z dubna 1945 nebo svolání ilegální Ústřední rady odborů z 29. dubna 1945. Dne 19. května vyšla v platnost oficiální směrnice ministerstva vnitra (MV) pro národní výbory místní a okresní, kde se v bodě 15. uvádí, že:

inv. j. 3194 – Týlový rozkaz velitele 1. oblasti ze 14. 6. 1945 týkající se instrukcí pro likvidaci RG; karta 19, inv. j. 1028 – Pokyny pro vojenské jednotky, které působí v pohraničních úsecích, k zakročení proti osobám, které se dopustí loupeží a rabování.) O tyto fondy se mohu opřít jen díky výše zmíněným titulům, neboť fondy byly z velké části poškozeny ničivou povodní z roku 2002, a pomalu se navracejí zpět do archivu, kde budou v nejbližší době opět k dispozici. Stěžejní, a myslím zcela vyčerpávající, se mi stal fond RG ve Vojenském historickém archivu. Veškeré písemnosti o činnosti pluku RG 1 jsou uloženy v deseti kartonech. Jde o stovky dokumentů, obsahující především hlášení jednotlivých družstev. Na druhou stranu jsem si také vědom jistého rizika o spolehlivosti jediného pramenného zdroje. Tento nedostatek jsem se pokusil eliminovat čerpáním informací ze studií S. Bimana a Z. Radvanovského, kteří čerpali právě z fondů MNO a VO1 (BIMAN, S. – CÍLEK, R.: *Poslední mrtví, první živí*. Ústí nad Labem 1989. RADVANOVSKÝ, Z.: *Konec česko-německého soužití v ústecké oblasti 1945–1948*. Severočeské nakladatelství, Ústí nad Labem 1997.)

- 4 VOA, f. ÚRO – Organizace, inv. j. 50 – Závodní milice a Revoluční gardy. ÚRO zakládala a koordinovala své Závodní revoluční gardy v továrnách a podnicích. Po povstání měla ÚRO enormní zájem o podřízení všech RG odborům a jejich zachování k prosazení svých zájmů a práv v podnicích, a především jimi chtěla „zachránit kus revoluce, která ještě zbyla“. Podařilo se to jen u továrních jednotek. Po odevzdání zbraní všemi barikádníky po povstání, byly na žádost ÚRO a se souhlasem generála Bočka ponechány Závodním revolučním gardám jejich zbraně. Generál Boček souhlasil s tím, že to budou vojenské jednotky podléhající vojenskému zákonu a vojenským organizačním předpisům. V případě potřeby vstoupí do armády. Byl také navržen nový název, a to: „závodní stráž“ nebo „dělnické milice“ a jejich nová uniforma – modrá dělnická blůza s opaskem, čepice, a „pouze“ červená páska. Po rozkazu, vydaném MNO dne 13. června 1945 k rozpuštění všech ozbrojených jednotek, však byly na závodech a v továrnách strážní oddíly ponechány a přejmenovány na „závodní milice“.

„K udržování veřejné bezpečnosti a pro zajištění pořádku a výkonu své moci, zřídí místní národní výbor podle potřeby pro svou obec z občanů státně spolehlivých ozbrojený bezpečnostní sbor, organizovaný podle zásad vojenské kázně. Jako velitele jmenuje předseda národního výboru na základě usnesení pléna národního výboru.“⁵

V Čechách tyto formace vystupovaly během povstání i po něm pod odlišnými názvy (např. Občanské stráže, Národní stráže, Revoluční gardy, Národní milice, Národní gardy, Národní revoluční gardy apod.)⁶, ale díky své intenzitě se po revoluci prosadil termín Revoluční gardy.⁷

Po povstání se RG začaly formovat do větších vojenských útvarů především v Praze a v Plzni. V Praze vznikly jejich organizované jednotky za spoluúčasti Vojenského velitelství Velké Prahy (VVVP) a vojenského štábu Ústřední rady odborů dne 11. května jako Strážní prapory, které pak byly rozkazem č. 8 VVVP z 23. května přejmenovány na Pražské pluky a prapory Revolučních gard. Plzeňské revoluční oddíly začalo (jako ozbrojená složka Revolučního národního výboru) koordinovat po 8. květnu velitelství Revoluční gardy Plzeň pod velením Rudolfa Hrbka. Typickým znakem těchto formací se stala bílá páska na rukávě s písmeny R. G.

Hlavní činností Revolučních gard byla pořádková a strážní služba ve městech. V polovině května pak byly vybrané jednotky RG vyslány do pohraničí, kde plnily jednak úkoly vnitřní národní bezpečnosti (ochrana národního majetku, udržování veřejného pořádku, zatýkání a střežení osob, zajišťování majetku tzv. státně nespolehlivých osob, střežení internačních táborů aj.), ale také se spolupodílely na vysídlování Němců.

Do severozápadních Čech zamířil pražský pluk Revoluční gardy č. 1 – ALBATROS pod velením plukovníka Emila B. Boříka, na sever Čech pak oddíl RG z Prahy-Košíř pod velením kapitána Langa a do Liberce mladoboleslavská jednotka RG pod velením Pavla Hložka.

Západní část republiky připadla jednotkám RG z Plzně. Plzeňské velitelství RG vyslalo své oddíly do prostoru od Stodu po Aš a Kraslice. V tepelském okrese rovněž působila četa pražského holešovického praporu RG pod velením kapitána Jaroslava Opavského. Do pohraničí mířily také skupinky Revolučních gard z obcí ležících v blízkosti bývalých hranic protektorátu Čechy a Morava.

Podřízenost Revolučních gard spadala od 26. května 1945 pod ministerstvo vnitřní správy, resp. pod Komisi pro vnitřní národní bezpečnost při Zemském národním výboru. Nebylo však výjimkou, že se dislokované jednotky řídily rozkazy MNO.

5 Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), f. A 17, inv. j. 32, karton 4.

6 ABS, f. A 14, inv. j. 41, karton 5.

7 Termín „*Revoluční gardy*“, který pro povstalce svým usnesením přijala jako kompromis již 3. května 1945 ilegální ČNR na návrh komunistů (poté, co se jim nepodařilo prosadit termín „lidové milice“, zatímco nekomunistická část ČNR marně prosazovala např. „*národní gardy*“). MAREK, J.: *Barikáda z kaštanů*; s. 380. V kyjovském muzeu je dokument z roku 1942 dokazující mnohem dřívější vznik tohoto pojmenování. Jsou to ilegální letáky KSČ z roku 1942 – *Hlasy z podzemí* –, ve kterých je mimo jiné zmínka o budování ozbrojených skupin při národních výborech; nesou název Národní Revoluční Gardy (NRG). Revoluční gardy byly typické pro území Čech, na Moravě převažovaly NBS.

V pohraničí operovaly i tzv. samozvané partyzánské jednotky vzniklé až po skončení války. Tyto mnohdy „pseudopartyzánské“ skupiny nepodléhaly žádnému národnímu výboru či správní komisi, jednaly na vlastní pěst a postupem doby se stávaly pro místní obyvatele doslova noční můrou.⁸ Vzhledem k množícím se excesům polovojenských formací na německém obyvatelstvu a rabování byl po dohodě MNO a MV vydán rozkaz ze 13. června 1945 k rozpuštění všech ozbrojených uskupení, s účinností k 17. červnu 1945. Po tomto datu měly být veškeré skupiny vykonávající nadále bezpečnostní a strážní činnost považovány za nezákonné. Jelikož však tento rozkaz o rozpuštění nebyl proveden do důsledku, vydalo ministerstvo vnitra dne 3. srpna 1945 výnos o úplné likvidaci RG a zbytku partyzánských skupin. O skončení likvidace měla být ministerstvu podána zpráva do 30. srpna 1945.⁹

Dobrovolnické jednotky byly postupně nahrazovány Sborem národní bezpečnosti, statutárně vytvořeným 30. června 1945, a regulérní československou armádou. Na žádost mnoha národních výborů (správních komisí) byla zvláštním výnosem MNO z 19. června prodloužena činnost pražského pluku RG 1 v severozápadním pohraničí do 30. června 1945.

Oddíly v severozápadním pohraničí v době před plukem RG 1

Před samotným plukem RG 1 operoval v Chomutově od 15. května 1945 asistenční oddíl z motorizované skupiny 1. československého armádního sboru v SSSR o síle třiceti pěti mužů, vedený nadporučíkem Ditrichem. Do příjezdu asistenčního oddílu vykonávala pořádkovou službu místní Revoluční garda o počtu sto padesáti mužů (z toho bylo sto deset německých občanů), která byla asistenčním oddílem okamžitě odzbrojena. Šlo především o zmíněné Němce. Nadporučík Ditrich měl navíc úkol ztížený tím, že městem procházely jednotky Rudé armády a mnoho francouzských, britských a amerických vojáků vracejících se domů ze zajetí.

Jako další vyrazily do severozápadního pohraničí jednotky velitelství ALEX. Stalo se tak na výzvu ministra národní obrany generála Ludvíka Svobody po dohodě s velitelem ALEXu generálem Zdeňkem Novákem, kterého Ludvík Svoboda pověřil, aby s jednotkami, jimiž velitelství disponovalo, urychleně obsadil pohraničí, vyčistil tyto oblasti od rozprášených zbytků německé branné moci, odzbrojil a rozpustil místní partyzánské jednotky a zajistil železnici. Přitom měla být samozřejmá spolupráce s Rudou armádou a místními národními výbory.¹⁰

Velitelství ALEX, zprvu sídlící v závodě Tatra v Praze na Smíchově a později ve smíchovských kasárnách, disponovalo na tuto akci s málo početnými silami. Byly to jednotky v prostoru Kladno – Unhošť – Beroun pod velením generála Juliu-

8 STANĚK, T.: *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*, Praha 2005.

9 ABS, f. A 14, Revoluční gardy – likvidace, č. j. Z/XI-27853/45.

10 STANĚK, T. – ARBURG, A.: *Organizované divoké odsuny?*, s. 507.

se Fišera, mělnická skupina kolem bývalého dělostřeleckého pluku 51 podplukovníka Viléma Konvalinky a skupina SLUNĚČKO v prostoru Mladá Boleslav – Turnov s majorem Karlem Cermanem. Přípravy pro přesun do pohraničí skončily 14. května 1945 a o den později je schválilo MNO. Tímto dnem vznikla dvě oblastní velitelství: v Hradci Králové (velitel Josef Janáček) pro prostor od Hrádku nad Nisou po Králíky a na Kladně (velitel gen. Julius Fišer) pro úsek od Hrádku nad Nisou po demarkační linii s Američany.¹¹ Všechny jednotky působící v této oblasti byly podřízeny těmto velitelstvím. Ztížený úkol měl jistě gen. Fišer, jehož oblastí ustupovala značná část Schörnerovy skupiny armád „Mitte“ (Střed), a který měl pro tak velkou oblast málo mužů.

Jako první vyrazily do severozápadního pohraničí nepočetné dobrovolné revoluční jednotky z Rakovníka, Loun, Slaného a Mělníka. Rakovnická jednotka byla vyslána 17. května do Jesenice, Podbořan, Kryr, Žatce, Kounova a Kolečovic. Do Mostu, Bíliny, Teplic/Šanova, Duchcova a Ústí nad Labem zase lounská jednotka. Z Mělníka vyrazil na Vansdorf obrněný vlak „Uhřiněves“. Druhý obrněný vlak „Smíchov“ potom po břehu Labe do Podmokel.¹² Příjezdem jednotek velitelství ALEX do severozápadního pohraničí skončila v oblasti činnost zdejšího asistenčního oddílu nadporučíka Ditricha.¹³

Vojensky nepočetné obsazení prostoru od Hrádku nad Nisou po Karlovy Vary zvládly jednotky ALEX zhruba během dvou dnů i za pomoci dalších obrněných vlaků „Praha“ a „Orlík“.¹⁴

Větší akce však přišly až s jednotkami zpravodajských brigád (ZB) ŽELEZO¹⁵ a TOLEDO¹⁶, které už od poloviny května prováděly na výzvu ministerstva dopravy průzkum trati.¹⁷ Oddíl ŽELEZO, jejímž velitelem byl nadporučík František Noha,

11 KOCIÁN, J. – PERNES, J. – TŮMA, O.: *České průšvihy aneb Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848–1989*. Brno 2004, s. 143.

12 BIMAN, S. – CÍLEK, R.: *Poslední mrtví, první živí*, s. 43–53.

13 Tamtéž, s. 35–43.

14 Od 12. června 1945 byly postupně vysílány do větších měst severočeského a západočeského pohraničí jednotky Pohotovostního pluku Národní bezpečnosti (předchůdce Sboru národní bezpečnosti), aby vedle dalších úkolů rovněž asistovaly při „evakuacích“ německého obyvatelstva. Přednost vstupu do těchto formací měli členové RG, partyzánských oddílů apod. STANĚK, T. – ARBURG, A.: *Organizované divoké odsuny?*, s. 511–512.

15 Byl jako III. prapor součástí Zpravodajské brigády. Organizován již od roku 1939 v nučickodušnickém prostoru. Dosáhl počtu o síle osm set sedmdesát čtyři mužů. Později též pomáhal budovat pohotovostní jednotky SNB. MAREK, J.: *Barikáda z kaštanů*, s. 338.

16 II. prapor Zpravodajské brigády. Skupina do května 1945 prováděla zpravodajskou činnost, tajný branný výcvik a shromažďovala zbraně pro povstání v hlavním městě. Jádrem tvořila skautská mládež. MAREK, J.: *Barikáda z kaštanů*, s. 338.

17 Npor. František Noha se v neděli 13. května dostavil do kasáren Jiřího z Poděbrad na náměstí Republiky v Praze, kde mu zástupce ministra dopravy Ing. Ladislav Pavlík tlumočil naléhavou žádost k vyslání mužstva do severozápadních Čech k zajištění trati. Tento požadavek vznesl i Bohumírovi Kášemu, veliteli další části tzv. zpravodajské brigády s názvem TOLEDO. BIMAN, S. – CÍLEK, R.: *Poslední mrtví, první živí*.

odjel 15. května z Rudné u Prahy na Teplice se zhruba třemi sty sedmdesáti¹⁸ muži obrněným vlakem „Žižka“ po trase Louny – Most – Duchcov – Teplice. Ještě před ním odjel z Masarykova nádraží obrněný vlak „Vršovice“ se skupinou TOLEDO pod vedením Bohumíra Káše směrem na Lovosice, kde se večer setkal s obrněným vlakem „Smíchov“.¹⁹

Všem bylo jasné, že počet mužů je pro tak velkou oblast stále nedostatečný. Rovněž nebyly podchycené samostatné bojové skupiny. Také nově nastupující čeští úředníci a železničáři nutně potřebovali a vyžadovali vojenskou ochranu pro železniční budovy a pro své osoby, hlavně v úřadech. Příchod dalších ozbrojených sil se stával stále naléhavější nutností.²⁰ To byla právě chvíle pro pluk RG 1.

Počátky pluku RG 1 registrujeme na začátku květnového povstání 5. května 1945 jako bojovou skupinu pod krycím názvem ALBATROS. Jeho bojová aktivita spadala do prostoru Záběhllice – Zahradní město – Spořilov – Hostivař v Praze.²¹ Na konci povstání byl ze seskupení ALBATROS vytvořen X. strážní prapor, který se stal součástí nově vytvořeného Pražského pluku RG 2 (bývalá oblast Praha-východ), aby konečně jako pluk Revoluční gardy č. 1 odjel v polovině května do pohraničí. Pluk měl za úkol zajistit obrovský a důležitý průmyslový prostor, kde se stále pohybovalo mnoho skupin wehrmachtu, Waffen SS, volkssturmu, Hitlerjugend a Werwolfů.²²

Úkolem pluku RG 1 bylo:

- a) střežení železnic, železničních objektů a přilehlých prostorů,
- b) vyčišťování a zneškodňování nepřátelských živlů, které se zdržují poblíž železničních tratí,
- c) a to v prostoru ohraničeném na severu státní hranicí, na jihu čarou: Karlovy Vary – Sádek (14 km jižně Žatce) – Louny – Lovosice, na západě: Karlovy Vary (mimo město) – Vejprty (včetně), na východě: tok Labe.²³

18 Šlo o třináct důstojníků, tři sta čtyřicet pět poddůstojníků a mužstva, sedm žen, železniční personál, lékaře a ošetřovatelky. BIMAN, S. – CÍLEK, R.: *Poslední mrtví, první živí*, s. 54.

19 STANĚK, T.: *Perzekuce 1945*, s. 21–22.

20 BIMAN, S. – CÍLEK, R.: *Poslední mrtví, první živí*, s. 64.

21 MAREK, J.: *Barikáda z kaštanů*, s. 352.

22 ČAPKA, F. – SLEZÁK, L. – VACULÍK, J.: *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*. Brno 2005, s. 26.

23 Oblast poměrně velká – zhruba 2500 km², která byla za války připojen k Říši jako sudetská župa. Území velmi důležité svým průmyslem a především těžbou hnědého uhlí s okresy Chomutov, Most, Teplice a Ústí nad Labem. Prostor byl ohraničen na severozápadě Krušnými horami, na severu Děčínskou vrchovinou, na jihu Českým středohořím a konečně na západě Doupovskými horami. Hlavní železniční tepna procházela Podkrušnohořím. Při podrobnějším pohledu byla oblast vymezena na severu státní hranicí s Německem a dále v Čechách městy Karlovy Vary, Kadaň, Sádek u Žatce, Louny, Úpohlavy, Ústí nad Labem a Děčín. Dnes je popisované území součástí Ústeckého kraje a z části kraje Karlovarského. Bohužel těžební „boom“ po roce 1950 a hlavně v 80. letech změnil a naprosto zdevastoval místní krajinu. V této práci se objevují vesnice a železniční tratě, které bychom dnes už marně hledali na současných mapách. Jde především o vsi Albrechtice, Břešťany, Ervěnice, Hora sv. Šebestiána (nádraží), Jenišův Újezd, Jezeří, Kopisty, Libkovice, Mariánské Radčice (nádraží), Most (historické

Dva dny po příjezdu pluku, tedy 25. května 1945, přešlo podle nařízení ministra národní obrany generála Ludvíka Svobody Oblastní velitelství Kladno se všemi úseky a posádkovými velitelstvími do pravomoci 1. čs. armády generála Karla Klapálka.²⁴ Po dohodě MNO a MV vyšlo toho dne také nařízení ministra obrany Hlavního štábu 1. oddělení, podle kterého podléhaly Revoluční gardy ministerstvu vnitra, resp. Komisi pro vnitřní národní bezpečnost při Zemském národním výboru, a jednotky se neměly rozpouštět.²⁵ Tato zpráva byla potvrzena 26. května 1945, kdy dostalo velitelství pluku do ruky již zmiňovanou zprávu od Oblastního velitelství Kladno. Zároveň byl vydán rozkaz o zákazu povolávání dalších záložníků.²⁶

Velitelství pluku ALBATROS v době Pražského povstání²⁷

město), Třebušice a železniční tratě Křimov – Reitzenhain, Jirkov – Horní Jiřetín – Litvínov, Litvínov – Mariánské Radčice, Vrskaň – Březno – Počeradý, Chomutov – Vrskaň – Třebušice.

24 Vojenský historický archiv (díle VÚA-VHA), f. RG, karton 133 – Oblastní vojenské velitelství Kladno z 25. května 1945.

25 Deník *Mladá fronta* ze dne 28. května 1945, s. 1.

26 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – Oblastní vojenské velitelství Kladno z 25. května 1945.

27 Unikátní snímek velitelství ALBATROS, bohužel bezejmenný. Plk. Emil Bořík pravděpodobně uprostřed. BÍLEK, J. – ČEPIČKA, L. – STRAKA, K.: *Od knížecí družiny k posádkovému městu. Praha vojenská od nejstarších dob po současnost*. MNO ČR, 2006, s. 65.

Odjezd pluku RG 1

V úterý 15. května 1945 přišel velitel pluku RG 1 plukovník Emil B. Bořík²⁸ za svými nadřízenými pro očekávaný rozkaz: „Vymezte mi, prosím, prostor působnosti mých jednotek“. V zápětí dostal rozkaz: „Oblast je ohraničena na severu státní hranicí, dále tokem Labe a železničními stanicemi Lovosice – Čížkovice – Louny – Sádek – Karlovy Vary – Vejprty.“²⁹ Plukovník Bořík převzal mapu se zakreslením a odjel se připravovat domů.

Následujícího dne se do okolí Podmokel přesunula první jednotka pluku a obsadila současně trať i stanice od Ústí nad Labem po Hřensko, dále pak spoj Podmokly – Chomutov, až do stanice Telnice. Jednotka ihned po příjezdu zajistila v Hřensku sklad obilí v množství více než tisíc tun.³⁰ O tři dny později, po odjezdu prvního předvoje, tedy 19. května, odjel do Lovosic a Ústí nad Labem další předvojový sled, tentokrát doprovázen obrněným vlakem „Praha II“, který byl dán oddílu na podporu úkolů.³¹

Druhý předvoj pod vedením kpt. děl. v záloze Ing. Jaroslava Tryzny, byl složen ze šesti důstojníků, sto šedesáti pěti muži, tří žen. Ve výzbroji měl sto třicet pušek, osmnáct automatických pušek, sedm lehkých kulometů a dva těžké kulometry. Hlavním silám tedy předcházely dva předvoje.

Dne 22. května obdržel plukovník Bořík přímý rozkaz od velitele oblasti ALEX, aby odjel s plukem do severozápadního pohraničí.³² Téhož dne byl vydán oficiální

28 Plukovník Emil Boris Bořík se narodil 14. července 1893 v Ražicích u Písku. V roce 1912 maturoval na české vyšší reálce v Plzni a v letech 1913–1914 absolvoval jako jednoroční dobrovolník službu v rakousko-uherské armádě v haličském Přemyšlu. V srpnu 1914 odešel s 90. pěším plukem ve funkci velitele čety na frontu v Haliči. Do ruského zajetí padl již 2. září 1914. V srpnu 1916 v Kyjevě vstoupil na vlastní žádost do československých legií. Nejprve absolvoval důstojnickou školu v Borispolu, a poté působil jako náborový emisář. Nakonec nastoupil službu u 5. čs. střeleckého pluku „T. G. Masaryk“. Zúčastnil se ústupových bojů s vojsky ústředních mocností na Ukrajině a později i jako velitel roty bojů s bolševiky na ussurijské frontě. V dalším období velel jízdnímu výzvědnému oddělení a také posádce železniční stanice Pograničnaja. Do vlasti se vrátil v srpnu 1920 v hodnosti kapitána. V československé armádě sloužil u různých útvarů a mnichovská krize ho zastihla jako plukovníka ve funkci zástupce velitele 15. pěšího pluku v Opavě. Po německé okupaci se zapojil do činnosti odbojové organizace „Obrana národa“ a 22. února 1941 byl zatčen gestapem. Po tříměsíčním věznění v Praze, Brně a Olomouci byl pro nedostatek důkazů propuštěn. V roce 1944 se podílel na vytvoření odbojové skupiny, která se v květnu 1945 v rámci Pražského povstání rozrostla na pluk ALBATROS. Po osvobození odjel s plukem Revolučních gard č. 1 do severočeského pohraničí, kde se po jeho rozpuštění v srpnu 1945 stal velitelem chomutovského 9. pěšího pluku. V roce 1948 zahájil studium na Vysoké škole válečné v Praze a po jeho ukončení 31. května 1949 převzal velení 12. pěší divize v Litoměřicích. K 1. říjnu 1949 byl povýšen do hodnosti brigádního generála. Divizi velel až do svého odchodu do výslužby v září 1950.

29 BIMAN, S. – CÍLEK, R.: *Poslední mrtví, první živí*, s. 65.

30 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – č. jed. 11/zpráva 1945.

31 BIMAN, S. – CÍLEK, R.: *Poslední mrtví, první živí*, s. 65–66.

32 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – č. j. 197/1945, Rozkaz velitelství ALEX.

rozkaz MNO k zajištění hranic a „očišťení“ tamějších oblastí „od živlů Československu nepřátelských“.³³

Převoz pluku RG 1 proběhl ve čtvrtek 23. května.³⁴ Sraz všech jednotek se uskutečnil ve 12:30 na rampě nádraží Vršovice – Nusle: „Jednotlivé prapory byly včas na nádraží. Nakládání ztížil prudký liják, který však netrval dlouho, načež se opět částečně vyjasnilo.“³⁵

Velitelé byli vybaveni výkazy početních stavů a seznamy odjíždějících osob. Byl rozdán proviant na deset dní, náboje do pušek a padesát pancéřovaných pěstí. Pluk odjel vlakem do Mostu – přes Dušníky a Louny – v 15:20. Nálada ve vlaku byla podle dochovaných zpráv výborná, scházela však vojenská kázeň, která měla za následek několik menších přestupků jako střelení z vlaku a lezení na vlak.³⁶

Po příjezdu do prostoru se měl co nejdříve navázat styk s velitelstvím oblasti na Kladně a oznámit umístění a sílu jednotlivých stráží na železnici. Týkalo se to těchto tratí:³⁷

Karlovy Vary – Chomutov
 Chomutov – Vejprty
 Křinov – Reitzenhain
 Chomutov – Žatec – Sádek
 Most – Teplice – Šanov – Ústí nad Labem
 Duchcov – Obrnice – ŽatecChomutov – Jezeří – Osek
 Počeradý – Vrskmaň
 Most – Obrnice – Louny
 Most – Louka – Moldava
 Most – Duchcov – Teplice – Šanov – Ústí nad Labem
 Osek – Podmokly
 Řetenice – Úpořiny – Lovosice
 Bílina – Úpořiny – Trmice
 Hřensko – Podmokly – Ústí nad Labem – Lovosice
 Kadaň – Březno
 Postoloprty – Louny.

Na místě probíhalo organizační uspořádání jednotek. Veliteli pluku RG 1 byl k dispozici také oddíl ŽELEZO³⁸ npor. Františka Nohy a oddíl TOLEDO npor. Bohumíra Káše. Během krátké doby se k nim přidaly oddíly kpt. Jaroslava Tryzny, oddíl

33 STANĚK, T.: *Perzekuce 1945*, s. 23.

34 VÚA-VHA, f. RG, karton 132 – Operační rozkaz č. 1 z 23. května 1945.

35 Tamtéž, karton 134 – zápisky plukovníka Boříka na kousku papíru při odjezdu pluku do pohraničí.

36 Tamtéž, karton 133 – č. j. 11/zpráva 1945.

37 Tamtéž, karton 132 – Operační rozkaz č. 2 z 23. května 1945.

38 Dne 24. května vydalo oblastní velitelství Kladno zvláštní rozkaz č. 7, kterým předávalo střežení železnic skupině plk. Boříka střídající oddíl ŽELEZO npor. Nohy. Šlo o střežený úsek tratě Karlovy Vary – Nejdeč – Breisenbach.

SMRČINA a partyzánský oddíl VPŘED s velitelem Miroslavem Šimkem. Nepodařilo se získat kontrolu nad partyzánskou formací PĚST³⁹, která neměla jednotné vedení (formálně jí velel Josef Martínek) a byla roztroušena po celé délce severozápadních hranic až do východních Čech.⁴⁰

Aby byla v případě potřeby po ruce silnější a pohyblivá palebná základna, byly dány pluku RG 1 k dispozici čtyři obrněné vlaky, z nichž obrněný vlak „Praha II“ (velitel poručík Šmucr) měl svoje stanoviště v Podmoklech, vlak „Smíchov“ (velitel poručík Karmazin) stanoviště v Březně u Chomutova, vlaky „Vršovice“ (velitel poručík Chrástanský) a „Libuše“ (velitel poručík Hatan) v Mostě.⁴¹ Obrněné vlaky měly za úkol průzkum a zajištění některých úseků trati, zajištění stavu trati, přezkoušení pohotovosti strážních jednotek, jejich bezpečnost, zjištění jejich počtu a případně dát hlášení veliteli pluku o jejich zvýšení, zajistit jejich materiální situaci a cvičení mužstva. Po skončení úkolů se navracely do svých domovských stanic.

Struktura pluku RG 1

Členění pluku RG 1 bylo následující.⁴² Pluk tvořily tři prapory, pomocná rota, technická rota a čtyři obrněné vlaky „Libuše“, „Smíchov“, „Vršovice“, „Praha II“.⁴³ Každý prapor se skládal ze čtyř rot, které se dále členily na čtyři, čtyři na družstva. Partyzánským oddílům, z nichž byly posíleny prapory, zůstaly jejich názvy.⁴⁴ Partyzánský oddíl VPŘED vytvořil pohyblivou zálohu s určením pro zvláštní úkoly a byl podřízen přímo veliteli RG 1.

I. polní prapor se doplnil jednotkou kpt. Ing. Jaroslava Tryzny a roty npor. Bohumíra Káše zpravodajské brigády TOLEDO.

II. polní prapor se doplnil partyzánským oddílem SMRČINA a podle potřeby se doplňoval jednotkami I. a III. polního praporu.

III. polní prapor se doplnil jednotkou zpravodajské brigády npor. Františka Nohy ŽELEZO.

39 Ilegální organizace komunistické mládeže, která se v závěru války vojensky organizovala na závěrečné povstání v Praze. V době povstání jí velel triadvacetiletý Josef Justa. PĚST začala sílit a po povstání byla odvelena do pohraničí, kde její neřadoví příslušníci (nabraní při masovém náboru po 9. květnu) prosluli nesmyslnou krutostí vůči civilnímu německému obyvatelstvu. MAREK, J.: *Barikáda z kaštanů*, s. 341 a 353.

40 STANĚK, T. – ARBURG, A.: *Organizované divoké odsuny?*, s. 514.

41 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – č. j. 11/zpráva 1945.

42 Viz dále Tabulka č. 1, Tabulka č. 2, Tabulka č. 3.

43 VÚA-VHA, f. RG, karton 132 – Operační rozkaz č. 2 z 23. května 1945.

44 Tamtéž.

Tabulka č. 1

Struktura pluku Revoluční gardy 1

Pluk RG 1			
pomocná rota		technická rota	
I. polní prapor	II. polní prapor	III. polní prapor	Obrněné vlaky
1. rota	5. rota	9. rota	„Libuše“
2. rota	6. rota	10. rota	„Vršovice“
3. rota	7. rota	11. rota	„Smíchov“
4. rota	8. rota	12. rota	„Praha II“

Tabulka č. 2

Početní stav pluku v prvních dnech v pohraničí

RG 1	důstojníci	rotmistři	muži	ženy	celkem
I. prapor	8	4	139	1	152
II. prapor	13	1	159	10	183
III. prapor	16	7	291	8	322
pomocná rota	12	5	102	7	126
technická rota	–	–	59	4	63
Obrněné vlaky					
„Libuše“	4	–	35	–	39
„Smíchov“	1	–	22	–	23
„Vršovice“	2	–	30	–	32
„Praha II“	2	–	38	–	40
Oddíly					
kpt. Tryzny		–	241	–	244
TOLEDO	2	–	228	–	230
SMRČINA ⁴⁵	–	–	50	–	50
VPŘED	1	–	64	–	65
ŽELEZO	13	–	345	7	365 ⁴⁶
celkem	77	17	1808	37	1934

45 Oddíl SMRČINA byl začleněn jako samostatná četa v rámci 5. roty II. praporu.

46 K tomuto součtu osob je nutné připočíst neznámý počet železničního personálu, lékařů a ošetřovatelek. BIMAN, S. – CÍLEK, R.: *Poslední mrtví, první živí*, s. 54.

Tabulka č. 3

Početní stav pluku k 18. červnu 1945⁴⁷

RG 1	důstojníci	rotmistři	muži	celkem
I. prapor	13	5	399	417
II. prapor	7	–	252	259
III. prapor	7	2	341	350
pomocná rota	14	2	57	73
technická rota	2	–	32	34
ženy ⁴⁸	–	–	–	28
celkem	43	9	1045	1097

Velitelem pluku RG 1 byl plk. Emil Bořík, jehož zástupcem byl pplk. Rudolf Hoffmann. Velitelem I. polního praporu škt. Jan Dytrych, velitelem II. polního praporu škt. pěch. Josef Štverák a velitelem III. polního praporu kpt. pěch. Jaroslav Kratochvíl.⁴⁹

Utvořením tří praporů byl strážný prostor rozdělen na tři úseky⁵⁰ s hlavním stanovištěm pluku RG 1 v Mostě (spolu s velitelstvím byla v Mostě umístěna i technická a pomocná rota).⁵¹

Východní část úseku, se stanovištěm velitelství v Krásném Březně,⁵² byla vymezena od východních hranic pluku (řeka Labe) na západ, až po čaru Řetěnice, Košťany, Duchcov, Bílina a připadla I. praporu.

Střední část úseku, se stanovištěm velitelství v Mostě, byla vymezena od západní hranice I. praporu, dále na západ až po čaru Jirkov, Souš, Postoloprty a připadla II. praporu.

Západní část úseku, se stanovištěm velitelství v Březně u Chomutova, byla vymezena od západní hranice II. praporu na západ až po západní hranici pluku; tato část byla přidělena III. praporu. Takto byl pluk RG 1 rozmístěn v pohraničí.⁵³

47 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – k č. jed. 11/zprávy 1945. Naproti tomu Staňkova studie: *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování* uvádí 56 důstojníků a rotmistřů a dalších 1113 mužů.

48 Samaritánky, kuchařský personál, písařky.

49 VÚA-VHA, f. RG, karton 132 – Operační rozkaz č. 2 z 23. května 1945.

50 Viz mapka Schematický plán rozmístění pluku – dále.

51 Tamtéž.

52 Dnes součást Ústí nad Labem.

53 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – Zvláštní rozkaz č. 7 z 24. května 1945.

Schematický plán rozmístění pluku RG 1 v pohraničí

Zdroj: autor.

Vymezení úkolů pro prapory a činnost pluku v pohraničí

Po příjezdu pluku se začaly obsazovat stanice. Prvotním úkolem bylo neprodleně uzavřít hranice v přechodových stanicích a zadržet veškeré zásilky cenností vyvážených do Německa. Možné bylo propouštět vojenské zásilky a transporty spojeneckých armád, Mezinárodní červený kříž a lazaretní vlaky.⁵⁴ Na důležitých stanicích se stavěly z mužstva pluku stráže, obvykle v síle jeden důstojník a dvanáct mužů. Družstva, která již byla umístěna na stanicích, ihned začala podnikat průzkumné a zajišťovací akce do nejbližšího okolí. Jejich podporu na tratích jim od začátku zajišťovaly obrněné vlaky, které mimo jiné měly za úkol kontrolovat připravenost stráží. Standardně tedy družstvo přijelo do jemu svěřené stanice, kterou následně zajistilo a provedlo nejbližší průzkum okolí. Německý staniční personál byl v drtivé většině vždy vyměněn českým. Na konci dne sepsala jednotlivá družstva situační hlášení, která velitel roty shrnul do denního hlášení roty a odesílal denně k velitelství praporu. Tímto způsobem byla velitelství jednotlivých praporů informována o stavu a situaci svých podřízených jednotek.

Stráže byly ubytovány na železničních stanicích nebo v okolních budovách, stravování zajišťovaly místní národní výbory nebo vojenské kuchyně, umístěné obvykle v restauraci.

⁵⁴ VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – Oblastní velitelství Kladno, č. j. 62/1945.

Kromě výše zmíněných úkolů měla stráž také za povinnost shromažďovat nevybuchlou municí roztroušenou po okolí. Soustřeďovala se zpravidla ve sběrnách a skladech v blízkosti stanice, kde čekala na odvoz do Prahy. Při uskladnění cenného materiálu se hlídky na nádražích posilovaly – například na železničních stanicích Hora sv. Šebestiána, Karlovy Vary, Čížkovice, Postoloprty, Strupčice, Úpořiny, Hrob a Ostrov.

Obsazení stanic podle operačního rozkazu č. 2 mělo proběhnout následovně.⁵⁵

I. polní prapor dostal za úkol obsadit železniční stanice:

Řetenice	– hlídkou 1 poddůstojník a 5 mužů,
Úpořiny	– hlídkou 1 poddůstojník a 10 mužů,
Čížkovice	– hlídkou 1 poddůstojník a 10 mužů.

Průzkumem byly zajištěny tyto tratě: Hřensko – Ústí nad Labem – Lovosice – Čížkovice – Úpohlavy, Podmokly – Osek, Řetenice – Lovosice, Bílina – Úpořiny – Trmice, Trmice – Řetenice – Duchcov – Bílina.⁵⁶

II. polní prapor měl během 24. května (nejpozději však do 18:00 hod.) obsadit stráž o síle jednoho poddůstojníka a pěti mužů železniční stanice Horní Litvínov, Lom u Mostu, Horní Jiřetín, Jezeří, Jirkov, a pak dále železniční stanice:

Postoloprty	– hlídkou 1 poddůstojník a 9 mužů,
Hrob	– hlídkou 1 poddůstojník a 10 mužů,
Počerady	– hlídkou 1 poddůstojník a 5 mužů,
Osek Riesenburg	– hlídkou 1 poddůstojník a 5 mužů.

Průzkumem byly zajištěny tyto tratě Most – Louka – Moldava, Mikulov – Dubí, Louka – Osek, Osek – Oldřichov, Osek – Duchcov, Duchcov – Staré Radčice – Most, Most – Obrnice, Obrnice – Bílina, Obrnice – Postoloprty – Louny předměstí, Most – Vrskmaň – Počerady.⁵⁷

Úsek II. praporu byl ještě rozdělen na tři podúseky:

Úsek I	– Horní Litvínov, Lom, Osek Riesenburg, Hrob. Tento podúsek obsadila četa poručíka Bayerleho a navázala spojení s jednotkou ŽELEZO. Dne 30. května se oddíl ŽELEZO posunul na Karlovy Vary. Stanoviště velitelství bylo v Horním Litvínově.
Úsek II	– Horní Jiřetín, v Jezeří, Jirkov; prostor obsadila četa poručíka Jelínka. Stanoviště velitelství bylo v Jiřetíně.

55 VÚA-VHA, f. RG, karton 132 – Operační rozkaz č. 2 z 23. května 1945.

56 Tamtéž.

57 Tamtéž.

Úsek III – Břvany, Bečov, Počerady, Postoloprty byl přidělen četě poručíka Šilhy.⁵⁸

Obsazení železnic v úseku **III. polního praporu** mělo proběhnout na tratích:

I. Chomutov – Milostín

Březno – hlídkou 1 poddůstojník a 12 mužů,
 Hořetice – hlídkou 1 poddůstojník a 11 mužů,
 Trnovany – hlídkou 2 poddůstojníci a 12 mužů,
 Měcholupy – hlídkou 1 poddůstojník a 12 mužů,
 Sádek – hlídkou 1 poddůstojník a 11 mužů,
 Milostín – hlídkou 1 poddůstojník a 13 mužů.

II. Chomutov – Vejprty

Černovice – hlídkou 1 poddůstojník a 12 mužů,
 Domino – hlídkou 1 poddůstojník a 12 mužů,
 Křimov/Nová Ves – hlídkou 1 poddůstojník a 13 mužů,
 Měděnec – hlídkou 1 poddůstojník a 12 mužů,
 Šmídeberk – hlídkou 1 poddůstojník a 13 mužů,
 Vejprty – hlídkou 1 poddůstojník a 12 mužů.

Byl tak zajištěn průzkum na tratích Louka – Chomutov, Vrskmaň – Chomutov, Chomutov – Březno – Žatec – Postoloprty, Březno – Tušimice – Kadaň – Příměřov, Chomutov – Křimov – Reitzenhain, Křimov – Nová Ves – Šmídeberk – Vejprty, Karlovy Vary – Chomutov.

Situace v pohraničí

O tom, jaká byla situace v pohraničí, nás může přesvědčit zpráva velitele Emila Boříka hned po příjezdu na místo: „*V celém úseku v zalesněných prostorech není bezpečno, protože uprchlíků SS a SA je mnoho a jsou podporováni obyvatelstvem velmi účinně.*“⁵⁹

Nejen z této, ale i z dalších zpráv bylo zřejmé, že v oblasti byla situace nepřehledná. V okolních lesích byly stále hlášeny přestřelky. Na tomto stavu se podílely ilegální teroristické skupiny Wehrwolfu; Měly na svědomí řadu požárů, poškození mostů a železničních tratí, telefonního a telegrafního vedení, vražd a pravděpodobně i výbuchů.⁶⁰ V této organizaci se seskupovali členové SS, SA a NSDAP, kteří podnikali ze Saska sabotážní a teroristické akce v pohraničním území západních a jižních Čech.

58 VÚA-VHA, f. RG, karton 132 – Dodatek k operačnímu rozkazu č. 2 z 23. května 1945.

59 Tamtéž, karton 133 – č. j. 11/zpráva z 22. června 1945.

60 BÍLEK, J. – LÁNÍK, J. – ŠACH, J.: *Československá armáda v prvním poválečném desetiletí*. Praha 2006, s. 70.

Velitel oblasti Kladno gen. Julius Fišer vydal 22. května vyhlášku určenou německým osobám, ve které se nařizovalo, jak se mají zachovat, pokud zjistí jakoukoliv informaci o této teroristické skupině.⁶¹ Stanice tedy bylo zapotřebí střežit ve dne i v noci a byl vydán zákaz chození do lesa.

Přestřelky mezi příslušníky pluku RG a příslušníky SS, SA nebyly v té době výjimkou. K výraznějším bojům však přesto nedocházelo. Jak také napovídá přehled zraněných a usmrcených dobrovolníků během fungování pluku v pohraničí, byli za celou dobu působení pluku usmrceni tři dobrovolníci a dvanáct zraněno. Pokud jde o smrtelné případy příslušníků RG 1: jeden dobrovolník byl 29. května 1945 nalezen zavražděný v lese, dne 1. června byl v Dobkovicích zastřelen další dobrovolník při výkonu služby a 17. června zemřel po čtyřech dnech v nemocnici dobrovolník, který si způsobil smrtelná zranění při odklizení munice v Březně. Ke zraněním docházelo (kromě přestřelek) také při špatné manipulaci s nevybuchlou municí či po neopatrné jízdě při předávání denních hlášení.⁶²

Častým jevem v pohraničí byl také poměrně veliký výskyt pohybuujících se ozbrojených osob. Místním lidem mnohdy činilo problémy rozeznat osoby pověřené strážní službou od lidí, kteří se za stráž jen vydávali. Se stejným zjištěním přišlo i ruské velitelství, které požadovalo po členech pluku RG 1 viditelné označení bílými pásky, aby nedocházelo k nedorozumění. Velitelství pluku RG 1 proto naléhavě žádalo po posádkovém velitelství v Praze v Záběhlicích větší počet stejnokrojů.⁶³

Konfliktní společenství

Pluk RG 1 a německé obyvatelstvo

Nejpočetnější složkou v pohraničí byli bezesporu Němci. Vedle příslušníků SS, SA, NSDAP a říšských osob zde žili také němečtí starousedlíci, mezi nimiž byli i antifašisté, a ne všichni souhlasili s nacistickou ideologií. V době těsně po válce byli tito lidé ve velmi složité situaci; cítili strach ze msty v atmosféře tzv. kolektivní viny, jak také napovídá úryvek z praporeního rozkazu z 29. května:

„Protože všechny vrstvy německého národa se přihlásily k nacistické myšlence, je nutno všechny považovati za naše nepřátele. Zakazují proto veškerý mimoslužební styk s Němci. Každý příslušník armády, bude-li přistižen v soukromém hovoru s Němcem, je také považován za zrádce národa a bude předán lidovému soudu.“⁶⁴

Snad i proto byla většina německého obyvatelstva hromadně vyváděna do blízkého Saska, kde však byli nemile překvapeni velmi negativní reakcí místních obyvatel vůči nim.⁶⁵

61 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – Vyhláška Němcům z 22. května 1945.

62 Tamtéž, karton 134 – Souhrnná zpráva velitele Emila Boříka.

63 Tamtéž, karton 134 – Dopis posádkovému velitelství Záběhlíce z 25. května 1945.

64 Tamtéž, karton 135 – Praporení rozkaz II. praporu č.3 z 29. května 1945.

65 Tamtéž, karton 132 – Hlášení č. 13 z 9. června 1945.

K těžké situaci německých občanů přispělo i nařízení z 15. června, které vydala Komise pro vnitřní národní bezpečnost. Podle něj bylo přísně trestáno jakékoliv poskytnutí přístřeší, šatstva nebo potravin německým státním příslušníkům.⁶⁶ Němcům, kteří měli být odsunuti do Německa, bylo zakázáno převážet si jakýkoliv majetek. Ponechat si směli pouze dvě soupravy oděvů, jeden plášť do deště nebo svrchník, případně zimní kabát. Kožichy jim povoleny nebyly. Všechny ostatní majetek – jako zlaté, stříbrné předměty, drahokamy, polodrahokamy a vůbec všechny předměty jakéhokoliv druhu, které nesloužily k udržení existence člověka, byly podrobeny konfiskaci. Zanechávali je ve svých domech, odkud je místní složky vynášely a shromažďovaly; ponejvíce v místních školách, kde je nově příchozí osazenstvo pohraničí odkupovalo. Co se týče převozu potravin, bylo nařízeno, že si každá osoba může vzít na cestu pouze zásoby na dva dny. Německé obyvatelstvo se pokoušelo uchovat si svůj majetek a pokoušelo se jej vzít s sebou, přestože na nádražích byly prováděny kontroly. Každý cestující musel mít samozřejmě úřední průkaz totožnosti, přičemž průkaz o zaměstnání nestačil. Kdo příslušnou legitimaci neměl, byl vyloučen z dopravy a do zjištění totožnosti zadržen.⁶⁷

Smutnou kapitolou pluku RG 1 je i nemalý počet excesů, v našem případě smrtelných, spáchaných na mnohdy nevinných občanech německé národnosti. Informace o nich jsou sesbírané z dochovaných hlášení a zpráv pluku. Vyskytovaly se případy usmrcení během převozu do internačního tábora, nebo následně v táborech při zjišťování totožnosti německých občanů. Nejčastějším odůvodněním zodpovědných vykonavatelů byla věta „zastřelen při pokusu o útěk“. Existují však i takové případy, kdy byl dotčený (mnohdy domnělý člen SS či SA) zastřelen prostě „*jen pro výstrahu*“.

V pluku RG 1 se těmito excesy „proslavila“ zejména 2. četa pod velením jistého poručíka Smrčiny. Zmíněná formace neodjela do pohraničí přímo s plukem RG 1, ale v oblasti už jistý čas operovala a posléze byla k pluku přidělena. O excesech velitele Smrčiny se – mimo jiné – podrobně zmiňují studie Tomáše Staňka.⁶⁸ Pro příklad uvádím malou sondu do této činnosti 2. čety:

Začátkem června vtrhla četa SMRČINA do Mariánských Radčic v okrese Duchcov. Ozbrojenci zde provedli „čistku“, při které došlo k rabování a vraždám. Pět osob, z toho jedna žena, bylo ubito okamžitě, další žena byla smrtelně zraněna. V této obci panoval teror do poloviny června, kdy byl velitel – zločinec Smrčina zatčen a jeho oddíl rozpuštěn. Brutality byly páčány také v nedalekém internačním táboře v Libkovicích. Koncem měsíce dal Smrčina rozkaz k zastřelení jednadvaceti mužů bez toho, že by s nimi proběhlo jakékoliv vyšetřování.⁶⁹ Jako ilustrace k této kapitole se nabízejí chronologicky řazené zprávy z května a června roku 1945, shromážděné na základě hlášení, nalezené ve fondu RG:

66 VÚH-VHA, f. RG, karton 135 – Praporní rozkaz č. 17 II. praporu z 15. června 1945.

67 Tamtéž, karton 133 – Hlášení č. 16, příloha 2 z 13. června 1945.

68 Jde o studie: STANĚK, T.: *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. STANĚK, T.: *Perzekuce 1945*.

69 STANĚK, T.: *Perzekuce 1945*, s. 116–117; též STANĚK, T.: *Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*.

- **26. května** Zastřelen Dick Ernst, který byl na místě pochován.
- **30. května** Zastřelen příslušník NSDAP při pokusu o útěk, když byly u něj nalezeny dvě pušky a krabička s náboji. V oblasti Mariánské Radčice – Břešťany.
- **1. června** 2. četa zastřelila příslušníka NSDAP při pokusu o útěk.
- **3. června** Při útěku zastřelen Albrecht Grund, podle svědků se dopouštěl týrání na dělnících ve firmě Sumag.
- **4. června** Při akci, kterou podpořil MNV v Mariánských Radčicích, byla podniknuta vojenská akce společně s Československou národní stráží Libkovic a jednotkou PĚST. Při této akci byli bývalý starosta obce, jeden člen SS a dva příslušníci SA při pokusu o útěk zastřeleni.
- **5. června** Při předávání čtyř členů SS do koncentračního tábora v Ledvicích byl jeden při útěku zastřelen.
- **6. června** Při předávání zadržovaných osob do koncentračního tábora v Libochovicích byl jeden člen SS při pokusu o útěk zastřelen.
- **6. června** Ernst Eberle zastřelen při pokusu o napadení eskorty holí. Hlásilo II. družstvo s velitelem Bendou.
- **8. června** Šest Němců bylo zastřeleno pro útěk z tábora na nádraží v Postoloprtech.
- **9. června** U Mníšku se podařilo vypátrat hnízdo Wehrwolfů s osmnácti členy. Při zajištění byl jeden člen při útěku zastřelen.
- **9. června** V táboře Libkovicích byli zastřeleni tři příslušníci SS při pokusu o útěk.
- **10. června** Podrobné hlášení dobrovolníka Havránka ze 3. družstva z 9. roty, které se událo toho dne:
„Ve 4 hodiny ráno jsme šli se zajatými SS a SA do Kadaně. Přicházeli jsme k lesíku, když jeden ze zajatých SS skočil vojínu Šimkovi po automatické pistoli a chtěl mu jí vytrhnouti. Jakmile jsem to spatřil, okamžitě jsem po něm střílel. Ten vykřikl a ostatní se dali na útěk. Stráž je vyzvala, aby zůstali stát. Neuposlechli, tak jsem dal rozkaz střílet. Dva z nich zůstali ležet na silnici, třetí spadl dolů a zůstal mrtev ležet. Někdo vykřikl, že první, který začal utíkat, prchá dále. Začalo se po něm ihned střílet, on upadl, a víc jej nebylo vidět. Nevýhodou bylo, že ještě nebylo vidět, neb se teprve rozednívalo. Stráž se ihned rozeběhla za ostatními zajatci a páčila po nich. Zůstalo šest mrtvých a toho sedmého jsme začali ihned hledat. Ten ležel doma těžce postřelen. Při pokusu o útěk byli zastřeleni: Josef Bach, Johan Iser, Walter Schloser, Adolf Hahn, Rudolf Münzer, Helmut Hahn, Hans Albrecht.“⁷⁰

- **11. června** Zastřeleni při pokusu o útěk čtyři členové SS.
- **12. června** Dva příslušníci SA při pokusu o útěk zastřeleni.
Nově zatčení dva příslušníci SS byli při útěku zastřeleni.
- **13. června** Čtyři členové SS při pokusu o útěk z tábora zastřeleni.
- **14. června** Při strážení dolu „Masaryk“ byla jedna osoba německé národnosti zabita a jedna nezjištěná osoba zastřelena při pokusu o útěk.
- **15. června** Čtyři osoby při pochodu na pracovní stanoviště při pokusu o útěk zastřeleny.
- **15. června** Na dole Masaryk v koncentračním táboře byli dva členové SS a jeden člen SA při pokusu o útěk zastřeleni.
- **16. června** V osadě Ladung při pokusu o útěk zastřeleny čtyři osoby z řad SS či SA.
- **16. června** Šest členů SS při pokusu o útěk zastřeleno.
- **17. června** Tři příslušníci SS při pokusu o útěk zastřeleni.
- **19. června** Šest členů SS při pokusu o útěk zastřeleno.
- **19. června** V Mariánských Radčicích zastřelen pro výstrahu jeden člen SS a tři příslušníci SS zastřeleni při pokusu o útěk.
- **19. června** Pro výstrahu zastřelen člen SS.
- **19. června** Šest příslušníků zbraní SS při pokusu o útěk zastřeleno.
- **20. června** Při útěku zastřeleno sedm osob, z toho čtyři členové SA a tři členové SS.
- **21. června** Hlídkou v Břešťanech zastřelen při útěku jeden člen SS. Téhož dne na dole Masaryk zajištěn příslušník SS a při pokusu o útěk zastřelen. V koncentračním táboře zastřeleno šest příslušníků SS.
- **21. června** V Mariánských Radčicích jeden příslušník SS napadl člena strážní hlídky a byl na místě zastřelen. Mimo to bylo zastřeleno sedm příslušníků zbraní SS. Téhož dne zastřelen člen SA na útěku.
- **21. června** Na útěku zastřelen člen SA Köfler.
- **23. – 25. 6.** V této době v táboře Mariánské Radčice zastřeleno čtrnáct osob.
- **26. června** Při útěku zastřelen Tomas Gammisch.

Tabulka č. 4

Němci, zastřelení členy RG 1 v období 26. května – 26. června 1945⁷¹

	osoby německé národnosti	příslušníci SS	příslušníci SA	členové NSDAP	členové Wehrwolf	celkem
při útěku	16	58	11	2	1	88
za napadení	1	1	–	–	–	2
neuvedené důvody	14	13	–	–	–	27
pro výstrahu	–	2	–	–	–	2
celkem	31	74	11	2	1	119

71 Celkový počet není pravděpodobně úplný.

Pluk RG 1 a samozvané partyzánské bojové oddíly

V pohraničí se však neodehrávaly pouze konflikty mezi dobrovolníky z řad Revolučních gard a Němci, ale také mezi samozvanými partyzánskými bojovými oddíly. V drtivě většině zde opět figuruje četa SMRČINA a skupina PĚST. (Skupinu PĚST se za celou dobu působení v pohraničí až do jejího rozpuštění nepodařilo zcela podchytit.)

O tom, že skupina PĚST byla opravdu problémová, vypovídají mnohá hlášení. V polovině května například pronikla se sto čtyřiceti muži nedovoleně za hranice do Saska a prováděla tam blíže nespecifikované „vyčišťovací akce“. Dne 27. května se na velitelství praporu v Březně u Chomutova odehrál incident mezi členy II. polního praporu a skupinou PĚST. Ozbrojená formace PĚST obklíčila kasárna a razantně se domáhala jejich prohlídky. PĚST chytila při rabování v bytě jistého německého občana dva „dobrovolníky“ a mylně se domnívala, že výše zmíněná kasárna jsou jakýmsi centrem loupění. Velitel škpt. pěch. Josef Štverák nato provedl prohlídku mužstva v kasárnách, při které však nebylo nic nalezeno. Obvinění dobrovolníci byli s okamžitou platností propuštěni ze služby.⁷² V dalších dnech vyhrožovali příslušníci skupiny PĚST předsedovi Národního výboru v Ladungu a poručíku Smrčinovi dokonce smrtí.⁷³ Ani rozkaz MNO o rozpuštění všech nevojenských a polovojenských jednotek nedokázal skupinu PĚST zastavit. Ta se po doslechnutí tohoto rozkazu chystala přepadnout kasárna, v čemž jí bylo nejspíše zabráněno.⁷⁴

Bylo by však mylné domnívat se, že veškeré nepřístojnosti byly dílem pouze příslušníků jednotky PĚST či 2. čety SMRČINA. Situaci vykreslují opět záznamy ze služebních hlášení:

Dne 25. května zaznamenala četnická hlídka z Terezína zprávu, která sdělovala Národnímu výboru v Hrobě, že se v obci Křížanovice objevila partyzánská jednotka ŽELEZO a loupila.⁷⁵ Tři dny nato byli obviněni z rabování tři dobrovolníci z jiné čety pluku RG 1 (jmenovitě Miloslav Severa spolu s Františkem Němečkem a Václavem Šimkem) v Horním Jiřetíně. Všichni tři toto obvinění popřeli.⁷⁶

Dalším ilustrativním příkladem může být hlášení z 31. května, kdy bylo pokřikem místních lidí upozorněno na čtyři dobrovolníky z řad RG 1, kteří bez povolení prováděli výslech v civilním domě. Plukovník Emil Bořík poté nařídil: „*Potrestat 2 hodiny do pozoru s puškou na rameni.*“⁷⁷

Vyskytly se i případy, kdy se osoba chycená při rabování, vydávala za člena RG, aniž by jím skutečně byla. Jeden takový případ se stal 12. června v Mariánských Radčicích. U obviněného Rudolfa Fáry bylo nakonec zjištěno, že je členem partyzánské

72 VÚA-VHA, f. RG, karton 132 – Hlášení č. 4 z 28. května 1945.

73 Tamtéž, karton 133 – Hlášení č. 19 z 21. června 1945.

74 Tamtéž, karton 134 – Hlášení č. 15 z 12. června 1945.

75 Tamtéž, karton 132 – Hlášení II. praporu k operačnímu rozkazu z 25. května 1945.

76 Tamtéž, karton 132 – Protokol zadrženého Severy z 28. května 1945.

77 Tamtéž, karton 138 – Hlášení posádkovému velitelství v Mostě z 31. května 1945.

skupiny nadporučíka „Valy“. Chycený Rudolf Fára byl poté vsazen do koncentračního tábora.⁷⁸

Aby se těmto případům zamezilo, vydalo posádkové velitelství v Mostě zákaz nošení stejnokroje všem nevojenským osobám s odůvodněním, že se „[...] v pohraničí stále vyskytují osoby, kryjící se stejnokrojem vojáka, které se dopouštějí krádeží.“⁷⁹

Byly zaznamenány i takové případy, kdy se v řadách pluku RG 1 objevily osoby, které dříve spolupracovaly s nacisty. Jedním z nich je případ Ladislava Bumby, který byl členem „Vlajky“ a spolupracoval s gestapem. V závěru války se přihlásil k revoluci a poté odjel s plukem RG 1 do pohraničí střežit železnici. Byl odhalen na základě rozpoznání na fotografii, a posléze také zatčen.⁸⁰

O dalších nepřístojnostech se dočteme i z některých hlášení místních četnických stanic. Například udání člena RG 1 Jaroslava Pracha četnické stanici v Tuřanech. Dotyčný dne 4. června vyloupil pokladnu v budově Báňské hutní společnosti a bylo u něj nalezeno 620,- korun.⁸¹ Téhož dne bylo hlášeno četnické stanici Knovíz, že dobrovolník Vladislav Kdýr ukradl z téhož podniku 13.50,- korun a 2 RM.⁸² A do třetice hlášení četnické stanici Pohory, že dobrovolník Jaroslav Černý vyloupil v témž podniku pokladnu a ukradl 290,- korun v markách.⁸³ K tomuto případu se ještě našel záznam hlášení 2. čety, která zajistila čtrnáct dobrovolníků RG, u kterých bylo nalezeno celkem 14.759,60 korun odcizených z Báňské hutní společnosti. Jedenáct dobrovolníků bylo po tomto incidentu propuštěno.⁸⁴

Dne 12. června padlo pro změnu obvinění na Trnovanskou četu, která měla rabovat v obci Mradice. O šest dní později měla zase jiná četa vyrabovat byt evangelického faráře v obci Ličkov. Do pozdějšího hlášení uvedl velitel čety, že akci provedl na vlastní odpovědnost svobodník Bendl.⁸⁵

Hromadící se incidenty si velitelství v Mostě uvědomovalo. Hlavní štáb se s nezákonnostmi chtěl vypořádat poměrně razantně. Tomu také napovídá událost ze 16. června, kdy byla provedena prohlídka mužstva 3. čety kvůli domnělé krádeži dámského persiánového kožichu. Pokud by se kožich našel, měl být viník okamžitě pro výstrahu zastřelen. Žádný kožich však nalezen nebyl.⁸⁶ Není se co divit míře tvrdosti zmíněných trestů. Velení pluku bylo pod neustálým tlakem okolí a muselo činit důrazné kroky k odstranění páchaných zlořádů. Velitelé příslušných praporů dostali rozkaz poučit mužstvo, co se rozumí „drancováním“ a zakázat jej. Aby se zamezilo hromadícím se samovolným akcím a rabování, byl vydán například tento rozkaz:

78 VÚA-VHA, f. RG, karton 134 – Hlášení II. praporu č. 15 z 12. června 1945.

79 Tamtéž, karton 133 – č. j. 7/Důvěrné 1945 od Posádkového velitelství Most z 22. června 1945.

80 Tamtéž, karton 133 – Zpráva ze zatčení Ladislava Bumby č. j. 4/Zpráva z 15. června 1945.

81 Tamtéž, karton 132 – Dopis četnické stanici Tuřany ze 4. června 1945.

82 Tamtéž, karton 132 – Dopis četnické stanici Knovíz ze 4. června 1945.

83 Tamtéž, karton 132 – Dopis četnické stanici Pohory ze 4. června 1945.

84 Tamtéž, karton 132 – Hlášení č. 10 ze 4. června 1945 – č. j. 238/1945.

85 Tamtéž, karton 141 – Denní hlášení z 19. června 1945.

86 Tamtéž, karton 141 – Denní hlášení z 13. června 1945.

„Stále se opakují případy, že RG se dopouštějí různých nepřístojností, ba násilností i krádeží, které vrhají velmi špatné světlo na kázeň jednotky RG. Nařizují proto: Všichni velitelé postarají se o přísnou kontrolu RG, aby samovolné vzdání od jednotek bylo naprosto zamezeno. Kladu důraz na bezvadné vystupování a řádné zdravení. Poučte mužstvo o hodnostech Rudé armády i vlastního vojska a o povinnosti zdravení všech osob stejné a vyšší hodnosti.“⁸⁷

Pokud se dobrovolník jakýmkoliv způsobem choval proti danému vojenskému řádu, byl za to náležitě potrestán. Jestliže šlo o „menší“ prohřešky, například opilost ve službě, byl provinilec ihned propuštěn ze služby. Pokud byl někdo přistižen při rabování, hrozil mu trest nejvyšší, což také potvrzuje plukovní a úsekový rozkaz:

„Všichni příslušníci pluku jsou povinni odevzdati velitelství pluku nejpozději do 12. hodin dne 8. 6. veškerý majetek, který přešel do jejich rukou způsobem nedovoleným. Kdo do stanovené doby tohoto rozkazu neuposlechne, bude soudně stíhán. Velitelé praporu provedou ihned po stanovené lhůtě důkladnou prohlídku všech zavazadel mužstva. Jestliže v budoucnu bude některý příslušník pluku přistižen při rabování, bude ihned na místě zastřelen !!!!!!! Tento rozkaz budiž mužstvu denně předčítán.“⁸⁸

O naplnění tohoto rozkazu se přesvědčilo šest dobrovolníků, kteří se svévolně zúčastnili samostatné akce v Jenišově Újezdě společně se třemi ruskými vojáky. Jistý drogist jim poskytl asi deset litrů silného alkoholu, kterým se dobrovolníci opili. Poté vnikli do bytů civilního obyvatelstva, kde chtěli podniknout „samostatnou akci“. Při příchodu vojenské hlídky, která jim chtěla v akci zamezit, po ní začali střílet. Nato byli všichni dobrovolníci zajištěni, odzbrojeni a předáni četnické hlídce, která je dopravila do vězení posádkového velitelství v Bílině. Návrh pro členy pluku RG zněl: trest smrti zastřelením.⁸⁹

Přesto, že velitelství kladlo velký důraz na kázeň mužstva, nemohlo dalším přečinům neukázněných jedinců z řad dobrovolníků zabránit.

Pluk RG 1 a Československá a Rudá armáda

Koncem měsíce května 1945 se do severozápadního pohraničí začala přesouvat I. československá armáda,⁹⁰ přesněji její ubytovací předvoj v síle přibližně kolem sto osmdesáti mužů, který zajišťoval ubytování pro posádku v Kadani. Jak vypovídají denní hlášení, ani příslušníci československé armády nepůsobili dojmem té síly, která má v pohraničí zajistit klid a pořádek. Například dne 2. června v obci Postoloprty

87 VÚA-VHA, f. RG, karton 132 – Plukovní rozkaz č. 17 ze 4. června 1945.

88 Tamtéž, karton 137 – Rotní rozkaz č. 7 ze 13. června 1945 – Výtah z plukovního rozkazu č. 22.

89 Tamtéž, karton 132 – Dodatek ke služebnímu hlášení z 8. června 1945.

90 Dne 22. května 1945 dostala rozkaz k přesunu do pohraničí I. československá armáda. Byla vytvořena rozhodnutím vlády z 15. května 1945 především z I. československého armádní sboru v SSSR. ČAPKA, F. – SLEZÁK, L. – VACULÍK, J.: *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*. Brno 2005, s. 25.

„vniklo dvanáct členů československé armády násilně do skladiště s uskladněnými věcmi a zabralo dvanáct radií a lepší prádlo.⁹¹

Není ani žádným tajemstvím, že v řadách „Svobodovců“ panovala patrná nadřazenost vůči Revolučním gardám. O tom se na vlastní kůži přesvědčilo sedm dobrovolníků, kteří se 10. června účastnili taneční zábavy v hotelu Ross v Mostě. Při probíhající zábavě vstoupil kolem desáté hodiny večerní do sálu poručík československé armády a začal na členy pluku RG 1 křičet:

„RG všechno domů, ksindle, ať jste již všichni hned pryč! Táhněte domů, jste taková ksindl, že s Vámi není možno nic dělat. Vy nažehlení panáci jste se do toho navlíkli a děláte frajeřinku, my jsme republiku vybojovali, tak patří nám a vy jděte do p...“⁹²

Dobrovolníci nechtěli hrotit vzniklou situaci a po menší strkanici ze zábavy nakonec odešli.

Dne 12. června se odehrál další konflikt, kdy byla v Mostě zastavena četařem „Svobodovy“ armády spojka mezi II. polním praporem a četou JELÍNEK. Spojka byla podrobena výslechu v hotelu Ross, byla jí odebrána zbraň a společně s jedním Němcem zavřena do koupelny. Celou tu dobu se všichni zúčastnění vyjadřovali posměšně o pluku RG 1.⁹³

Tyto události se udály již v době silícího vlivu československé armády v pohraničí. Po všeobecném rozkazu o odzbrojení všech jednotek RG (ale netýkající se pluku RG 1) stejně „svobodovci“ odzbrojili 20. června stráž pluku RG 1 a spolu s ní také stráž národního výboru. Po zaručení místního četnictva byly zbraně stráži národního výboru – s výjimkou RG – vráceny. Stráži pluku RG 1 byly kromě zbraní odebrány navíc i vojenské legitimace a nařízeno, aby se dostavila i s velitelem roty k 1. divizi OBZ⁹⁴. Celou tu dobu bylo stráži veřejně hanlivým způsobem nadáváno a byla obviňována, že RG jsou již dávno rozpuštěny a její jednotlivci rabují.⁹⁵ Skupinu OBZ vedl jakýsi poručík Toporec, který se často nevojensky a hanlivě vyjadřoval o veliteli pluku plukovníku Emilu Boříkovi.

Jak vidno, situace v oblasti byla stále nepřehledná; působilo zde mnoho útvarů podléhajících různým velením. Ať to byly RG podléhající ministerstvu vnitra, vojsko československé armády podléhající MNO, či Rudá armáda s vlastním sovětským velením. Pro ilustraci a dokreslení situací můžeme pokračovat chronologicky seřazenými krátkými případy:

- **4. června** hlášeno z obce Kotvi o loupení jakýchsi Maďarů, kteří loupí a demolují vesnici. Byli však přistiženi čtyři ruští kozáci.⁹⁶

91 VÚA-VHA, f. RG, karton 132 – Hlášení 3. čety z II. praporu z 2. června 1945.

92 Tamtéž, karton 138 – Služební hlášení z 10. června 1945.

93 Tamtéž, karton 134 – Hlášení č. 17 z 15. června 1945.

94 Obranné zpravodajství (OBZ) – vojenská zpravodajská služba, která vznikla u 1. čs. armádního sboru v SSSR.

95 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – č. j. 709-45/vel., Odpověď na dotaz, týkající se rozpuštění jednotek RG.

96 Tamtéž, karton 141 – Hlášení ze 6. června 1945.

- **11. června** velitel stráže v Klášterci nad Ohří popsal v hlášení, že v továrně Sumag zabírají Rusové motorky, auta a není nikdo, kdo by se jim postavil na odpor.⁹⁷
- **13. června** hlášení hlídky rtm. Markvarta v Hořeticích vypovídalo o tom, jak „Svobodovci“ jezdí po vesnicích a vymáhají vše možné.⁹⁸
- **25. června** hlášení 3. čety:
*„V 9:30 toho dne byli velitelem 3. čety zatčení a eskortováni k výsledku do Žatce tři ruští vojíni a jeden vojín československé armády, kteří plundrovali 24. června v obci Ribňany. Při zatýkání kladli ozbrojený odpor. Po provedeném výsledku byli eskortováni na I. čís. divizi k oddělení OBZ.“*⁹⁹
- **26. června** u Horního Jiřetína došlo mezi hlídkou pluku RG 1 a čtyřmi osobami v ruských uniformách k přestřelce. Po zajištění dvou osob se zjistilo, že to byli „Vlasovci“ a byli předáni ruským orgánům.¹⁰⁰

Každodenní život členů RG 1

Jaký byl asi běžný den člena pluku Revoluční gardy č. 1? Jaké povinnosti měl ve službě, mimo službu a jak si krátil svůj volný čas? Na tyto otázky by měla odpovědět následující kapitola sestavená z pestré mozaiky denních hlášení jednotlivých rot a družstev.

Denní řád

Denní řád praporu, který byl umístěn v kasárnách, začínal budíčkem v 6 hodin ráno, raportem roty v 7:30 a raportem praporu v 7:45, výcvik probíhal od 8 do 11 hodin. Polední přestávka byla stanovena od 11 do 14 hodin. Po polední přestávce následoval od 14 do 16:30 druhý výcvik v pořadí a pracovní den se uzavíral čtením rozkazu v 16:45 hodin. Kromě stráží mělo mužstvo omezenou vycházku od 17 do 22 hodin. Na vycházku směla odejít najednou pouze polovina ubytovaného mužstva, druhá polovina byla přítomna uvnitř ubikací, pod velením velitele světnice nebo jeho zástupce. Na vycházku se mohlo chodit jen se zbraní, a nejméně ve dvou. Po několika dnech, kvůli množícím se případům stížností na gardisty, byl vydán zákaz nošení zbraně na vycházce. Po večerce, která se vyhlášovala gongem ve dvadvacet hodin, musel být všude naprostý klid, na ubikacích a chodbách zhasnuté světlo, rádio nesmělo hrát.¹⁰¹

97 VÚA-VHA, f. RG, karton 141 – Hlášení velitele stráže v Klášterci nad Ohří z 11. června 1945.

98 Tamtéž, karton 140 – Souhrnné hlášení rtm. Markvarta.

99 Tamtéž, karton 141 – Denní hlášení z 25. června 1945.

100 Tamtéž, karton 138 – Hlášení č. 21 II. praporu z 29. června 1945.

101 Tamtéž, karton 135 – Praporení rozkaz č. 1 II. praporu z 26. května 1945.

Kromě všeobecně daného denního řádu praporu měly své denní řády i roty a samostatná družstva, přizpůsobené jejich momentálním potřebám. Budíček byl stanoven na šestou hodinu. Většinou před obědem byly prováděny cviky s puškou, nabíjení, zaujímání poloh k palbě, zaměřování na cíl, náboj skryj, k počtě zbraň, na rámě zbraň, na řemen zbraň. Po polední pauze pak nácviky pochod, zastavení, obraty na místě, nástupové útvary, pozdrav bez příkrývky na hlavě, s čepicí a se zbraní.¹⁰²

Pro několik vážných případů zranění při neopatrném zacházení se zbraní, přidalo velitelství nařízení: jedenkrát denně hodinové školení se zbraněmi. Postupem času se tyto řády samozřejmě měnily a upravovaly dle potřeb družstev, čet, rot a praporů. Rotám bylo přidáno nacvičovat poučení o strážní službě, praktické provedení střídání strážných, účel hesel, zastavování a zajišťování, zatýkání a odzbrojování, zdravení nadřízených.¹⁰³ Pak výcvik ve střelbě kulometem, hod granátem, pohyb a orientace v terénu, určování světových stran pomocí kompasu a hodinek, v lese dle kůry na stromě, v noci dle Severky. Výcvik rot a čet byl vždy vyvěšen na tabuli a musel být denně přísně dodržován; v opačném případě následovaly tresty.¹⁰⁴

Prapory byly umístěny v kasárnách, strážní družstva a hlídky měly většinou svá stanoviště v nádražních budovách. Vyšší důstojníci nebydleli s mužstvem v kasárnách, ale žádali si od technické roty přidělení bytů i pro své rodiny. Pro příklad – velitel pluku Emil Bořík bydlel v Mostě, v prvním patře číslo domu 22, v ulici Na Lysu.¹⁰⁵

Povinnosti stráže¹⁰⁶

Kasárna byla hlídána ve dne dvěma strážníky, v noci třemi. Úkolem stráže bylo, aby nepovolená osoba nevstoupila do kasáren, aby v době zaměstnání neodcházely vojenské osoby ubytované v kasárnách bez potřeby z kasáren. Kontrolovaly řádné ustrojení vojenských osob, aby neodnášely předměty z kasáren, nevycházely se zbraní a neshromažďovaly se před hlavním vchodem. Pokud došlo ke shromáždění většího počtu lidí poblíž kasáren, byla nařízena okamžitá pohotovost celé stráže, která zajistila včasné vyklizení prostoru. Měla také za úkol dohlížet na auta před hlavním vchodem. Strážní měli zákaz zdržovat se a přespávat na světnici v době služby. Velitel stráže se každou sobotu staral o „vymytí“ strážnice.¹⁰⁷ Pro pozornost pohotovosti stráže se prováděly namátkové cvičné noční poplachy. Osoby nepatřící k pluku a dožadující se vstupu do kasáren musely jít v doprovodu velitele stráže. Přišel-li velitel pluku nebo někdo s vyšší hodností, nastoupila celá stráž povinně do zbraně.¹⁰⁸

102 VÚA-VHA, f. RG, karton 138 – Zaměstnání, výcvik roty z 23. června 1945.

103 Tamtéž, karton 137 – Rotní rozkaz č. 9 z 15. června 1945. „Dne 12. června, při prohlídce stráží bylo zjištěno, že některým velitelům stráží není znám, ku které rotě patří, nebo že neznají jméno svých představených a neumějí se hlásit. Strážní s puškou nezdraví předepsaným ‚K počtě zbraň‘. Proto se nařizuje každodenně věnovat tomuto cvičení 1–2 hodiny.“

104 Tamtéž, karton 135 – Rozkaz č. 2, 2. čety z 31. května 1945.

105 Tamtéž, karton 141 – Seznam bytů důstojníků přidělených NV Most.

106 Tamtéž, karton 135 – Strážní služba, poučení.

107 Tamtéž, karton 135 – Praporní rozkaz č. 1 II. praporu z 26. května 1945.

108 Tamtéž, karton 134 – Plukovní rozkaz č. 2 z 28. května 1945.

Povinnosti mužstva

Mužstvo, které nekonalo strážní službu, bylo v pohotovosti v kasárnách pro případ okamžitého nastoupení. Mužstvo, konající strážní službu v terénu, mělo základní povinnosti vyplývající ze situace, která panovala v pohraničí. Každý voják musel udržovat zbraně v čistotě a řádně namazané. Velitel II. praporu vydal 24. května 1945 rozkaz:

„S ohledem na vážnost doby a poměry v kraji, vyžadují ode všech podřízených bezpodmínečnou kázeň a pořádek. Provádět domovní prohlídky a zabavovat zboží nebo jiný materiál jsou oprávněny jen osoby k tomu zvláště pověřené. Zakazují jakékoliv samovolné zákroky a provokační jednání. Pokud by kdokoliv zjistil něco nepatřičného, nahlásí událost buď na policii, nebo velitelství roty. V případě osobního napadení, se každý brání a tvrdě odpovídá.“¹⁰⁹

Tento rozkaz měl být denně předčítán. Byl zakázán jakýkoliv mimoslužební styk s německým obyvatelstvem. Byl zákaz používání zbraně bez důvodu pro všechny příslušníky pluku RG 1. Každý voják směl nosit pouze jednu střelnou zbraň.

Byl-li příslušník pluku přistižen v soukromém hovoru s Němcem, byl považován za zrádce národa a předán lidovému soudu. Přísně trestáno bylo i samovolné vzdalování se během služby. Na vycházku smělo mužstvo jít jen řádně ustrojeno, s opaskem beze zbraně. Pokud nebyl jeho oblek v pořádku, stráž ho ihned vrátila do kasáren. Netrpělo se ani, aby mužstvo vycházelo před kasárna třeba pouze v košili.¹¹⁰

Dobrovolníkům se udělovaly dovolené zhruba jeden až dva dny dlouhé; museli na ni nastoupit odzbrojení a řádně ustrojení. Důvody pro udělení dovolené byly většinou kvůli osobním záležitostem. Ty tvořily i hlavní důvody, které přiměly některé členy opustit pluk definitivně. Mezery se zaplňovaly dalším nábořem dobrovolníků z Prahy. Veškeré žádosti, prosby a stížnosti se musely předem ohlásit výkonnému rotmistru, s prosbou o předvedení k raportu. Jiný způsob vyřizování osobních záležitostí nebyl dovolen. Výjimky se připouštěly pouze v naléhavých případech. Situační hlášení a zároveň hlášení početních stavů a jejich změn hlásili velitelé čt denně do 19:30 na velitelství praporu. Spojky dostaly zpětně praporeční rozkazy.

Mužstvu sloužila i zdravotnická služba. Byl k dispozici praktický i zubní lékař; ordinační hodiny byly stanoveny: 7–13 a 14–17 hodin.¹¹¹ Každý nemocný dobrovolník se musel zapsat do knihy chorých a byl odveden dozorcím desátníkem na ošetrovnu.¹¹² Nařízením velitele roty bylo povinné mytí a koupání všeho volného mužstva. Plukovní ošetrovna byla umístěna v hlavní staniční budově v Mostě.

109 VÚA-VHA f. RG, karton 135 – Praporeční rozkaz č. 1 II. praporu z 26. května 1945.

110 Tamtéž, karton 135 – Praporeční rozkaz č. 2 II. praporu z 28. května 1945.

111 Tamtéž, karton 132 – Posádkový rozkaz č. 1 z 29. května 1945.

112 Tamtéž, karton 135 – Denní rozkaz roty z 21. června 1945.

Stravování

Všichni ti, kdo vykonávali službu u pluku, měli právo na bezplatné stravování.¹¹³ Hodiny vydávání jídla byly přesně stanoveny. Denní dávka potravin pro jednoho člena RG: 500 g chleba, 15 g cukru, 9 g cikorky, 500 g brambor nebo 200 g mouky na vaření nebo 150 g luštěnin nebo 100 g těstovin nebo 100 g tvrdého příkrmu (krup). Kuřivo (pokud byla zásoba) pět cigaret denně nebo jeden doutník. Žold 10 Kč denně se vyplácel vždy deset dní pozadu.

Pro srovnání – proviant pro německé zajatce činil denně: 250 g chleba nebo 200 g sucharů, 10 g margarínu, 8 g cukru, 9 g cikorky, 500 g brambor nebo 100 g luštěnin nebo 50 g těstovin nebo 50 g tvrdého příkrmu.¹¹⁴

Kdo se z omluvitelných důvodů zdržoval mimo ubikaci, požádal velitele světnice, aby mu dal jídlo uschovat. Jídlo, které po uplynutí vydávací doby zbylo, bylo rozděleno mezi mužstvo, aby nádoby mohly být včas vymyty.¹¹⁵ Postupem doby se však čím dál tím více vyskytovaly problémy s potravinami, situace s jídlem byla opravdu kritická. Ustupující wehrmacht a pronásledující Rudá armáda poměrně rychle celou oblast vyjedly. Dobytek byl již téměř vybit.¹¹⁶

Většině sloužících oddílů, které vykonávaly službu na přidělených stanicích, měly proviant zajišťovat místní národní výbory. V některých případech však výbory jídlo jednoduše vydávat nechtěly, nebo prostě žádné nebylo. Zakázáno bylo i trhání ovoce, aby bylo zajištěno pro české a nemocné děti.¹¹⁷

Spolupráce pluku s národními výbory

Jedním z důležitých faktorů pro fungování jednotek RG 1 v pohraničí byla spolupráce s místními národními výbory. Národní výbory měly za úkol zajistit pluku ubytování a hlavně přísun potravin. O tom, že spolupráce ohledně zásobování ne vždy fungovala, k čemuž přispěla i určitá nekázeň příslušníků RG, vypovídá několik případů. Zprávy o špatném zásobování jídlem přicházely od stráží z Horního Jiřetína, Břešťan, Souše, Jezeří a Břvan. Předseda národního výboru v Souši vysvětloval své konání tak, že má mnoho dobrovolných místních policistů a nepotřebuje další jednotky. Zprávy tohoto typu se začaly na jednotlivých velitelství množit. Následně Hlavní velitelství nařídilo, aby v nedostatku potravin bylo sáhnuto ke svépomoci.¹¹⁸

113 Dobrovolníkům byly přidělovány potravinové lístky, které dostávali od okresních národních výborů.

114 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – Příspěvek k plukovnímu rozkazu č. 23/4 z 10. června 1945.

115 Tamtéž, karton 135 – Praporeční rozkaz č. 9 II. praporu z 5. června 1945.

116 Tamtéž, karton 134 – Hlášení č. 6 z 29. května 1945.

117 Tamtéž, karton 132 – Plukovní rozkaz č. 27 z 13. června 1945.

118 Tamtéž, karton 134 – K operačnímu rozkazu č. 2, VI. b z 26. května 1945.

Problémy mezi národními výbory a dobrovolníky se však netýkaly jen nedostatku jídla, ale též začínajících výstřelků některých dobrovolníků, či dokonce celých skupin. Hned zpočátku působení pluku RG 1 v pohraničí – dne 23. května požádal Místní národní výbor v Kopistech velitele pluku RG 1 plukovníka Emila Boříka, aby byla okamžitě odvolána partyzánská organizace PĚST pro svou nezvladatelnost. Téhož dne o tutéž věc žádal Místní národní výbor v Horním Litvínově.¹¹⁹

K některým „případům“ mezi dobrovolníky a členy národních výboru docházelo spíše z důvodů selhání jednotlivce, ať ze strany toho či druhého. Například 6. června byla v hotelu Praha v Mostě pořádána taneční zábava, podle veřejného oznámení přístupná pouze Čechům. Zúčastnilo se jí též několik členů nádražní hlídky. Po zjištění, že většina návštěvníků je německé národnosti¹²⁰ a členové NV jsou pod vlivem alkoholu, odešla stráž zpět na nádraží, kde telefonicky podala hlášení velitelství o stavu věci. Stráži bylo následně nařízeno, aby přezkoušela povolení k uspořádání zábavy s podotknutím, že Němcům je přístup zakázán. Hlídka po příjezdu do hotelu Praha oznámila, na základě porušení nařízení, že je zábava skončena. V tom se na ni ohradil místní člen správní komise: „*Nemáte právo Němce ze zábav vyhazovat, mostecká posádka nám nemá co poroučet, nemáte právo zasahovat do místních poměrů, od toho jsem tady já.*“¹²¹ Podle doložených svědectví byl člen správní komise ve velmi podroušeném stavu a bylo mu sděleno, že se bude ze svého jednání zodpovídat.

Některé národní výbory byly, podle dostupných hlášení, pro změnu málo aktivní při zajišťování „podezřelých“ Němců. Tak například záležitost z 26. června, kdy národní výbor ve Břvanech byl vůči německému obyvatelstvu málo agilní a stále nezajistil dva místní členy NSDAP. Bylo zjištěno, že jeden ze členů NV je německé národnosti, ačkoliv to výbor tajil, a členem ozbrojené stráže místního výboru měl být bývalý člen Hitlerjugend. Problém spočíval v tom, že místní národní výbor odmítl vyživovat strážní družstvo, přičemž po provedené prohlídce, za přítomnosti předsedy národního výboru, byla u několika německých státních příslušníků zjištěna v jejich domácnostech značná část jídla a jiných věcí. Poté předseda národního výboru nařkl strážní oddíl pluku RG 1 ve Břvanech ze „*zabíjení na úkor Rusů*“.¹²² Pro zopakování tohoto obvinění se však předseda vykrucoval; jeho důvěryhodnost byla však poněkud rozporuplná. Jak se později ukázalo, byl zmíněný předseda nařčen ze zpronevěry úředních peněz ještě z dob první republiky.¹²³

Nutno ale dodat, že spolupráce s národními výbory probíhala ve větší míře v na-
prostém souladu (především pokud byli členové NV nebo SK dosazeni členy Revoluč-
ních gard). O tom nakonec svědčí fakt, že většina národních výborů za službu druž-
stvům děkovala, a některé výbory dokonce požadovaly jejich delší setrvání na stanicích.

119 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – Zpráva č. j. 271-45/vel. z 24. května 1945.

120 Tamtéž, karton 133 – Hlášení ze dne 25. června 1945. Němcům byl přístup na zábavy za-
kázán národními výbory.

121 Tamtéž, karton 138 – Hlášení č. 19 z 21. června 1945.

122 Tamtéž, karton 138 – Hlášení velitele stráže ze Břvan z 24. června 1945.

123 Tamtéž, karton 138 – Hlášení velitele stráže ze Břvan z 24. června 1945.

Důkazem o tom mohou být zachovalé děkonné dopisy těchto národních výborů a správních komisí. Za národní výbory (NV) – Žiželice, Tušimice, Hořetice, Arnéřov, Podmolesí, Německé Kralupy, Louchov, Otvice, Třebušice, Měděnec, Trnovany, Horní Jiřetín, Mikulovice, Verneřov, Klášterec nad Ohří, Perštejn, Holešice, Kyjice, Černovice.

Tři místní národní výbory a dvě správní komise (SK), které požadovaly další setrvání družstev v jejich obci po 25. červnu – Nejda, Křimov, Třeskonice, a za místní správní komise Stránky a Zásada.

Likvidace pluku RG 1

K likvidaci pluku RG 1, dalších revolučních formací a partyzánských skupin nejspíše také dopomohla inspekční cesta majora Řezáče, který byl v polovině června 1945 vyslán Zemským četnickým velitelstvím v Praze do českého pohraničí a v předložené zprávě o jejich výsledcích napsal: „*Revoluční vojenské jednotky odeslané do pohraničí se neosvědčily, vzhledem k nedostatečnému a nebo vůbec chybějícímu vojenskému výcviku, a především chybějící vnitřní sebekázi, co do spolehlivosti ve vykonávání jim svěřených úkolů, a zejména v hospodaření a zacházení s národním majetkem.*”¹²⁴

Major Řezáč doporučoval proto brzkou likvidaci tzv. revolučních oddílů a jejich nahrazení regulérními vojenskými jednotkami.

Ke konci měsíce května 1945 začala KVNB za spoluúčasti s ÚRO¹²⁵ budovat Sbor národní bezpečnosti,¹²⁶ novou bezpečnostní složku, která měla nahradit stávající četnictvo a policii. Jádrem SNB mělo být vytvořeno především z řad revolučních gardistů. Dne 8. června nařídilo SNB – Zemské velitelství v Čechách všem složkám RG vypracovat do 9. června seznamy osob a věcí (výstroj, výzbroj) pro jejich případné doplnění.¹²⁷

Přechod dobrovolníků z revolučních jednotek ke Sboru národní bezpečnosti se podle výnosu ministerstva obrany z 13. června 1945 uskutečnil k 17. červnu.¹²⁸ U pluku RG 1 začala probíhat náborová kampaň do Sboru národní bezpečnosti dne 14. června.¹²⁹

124 STANĚK, T.: *Perzekuce 1945*, s. 25–26.

125 ÚRO měla velký zájem na tom, aby nově vznikající Sbor národní bezpečnosti byl tvořen mimo jiné z řad Revolučních gard.

126 Deník *Rudé právo* ze dne 2. června 1945, s. 1. O náboru do pohotovostního Sboru národní bezpečnosti referoval i tisk. Zájem byl hlavně o příslušníky z řad RG a partyzánských oddílů v Praze. Služba byla na dva roky, s možností prodloužení, a nahrazovala vojenskou službu.

127 Deník *Rudé právo* ze dne 8. června 1945, s. 1.

128 STANĚK, T.: *Perzekuce 1945*, s. 26.

129 VOA, f. ÚRO – Organizace, karton 25, inv. j. 106. V Praze nábor probíhal již od 28. května 1945, od 8 hodin ráno v budově ÚRO, Na Perštýně 11 v 1. poschodí.

Tento nábor se týkal jen osob české národnosti, které byly ve věku od 18 do 35 let.¹³⁰ Osoby povinné mobilizačních vyhlášek se měly přihlásit k vojenské službě.¹³¹ Samostatný Sbor národní bezpečnosti se statutárně vytvořil až v sobotu 30. června 1945, a to jak z dosavadních členů četnictva a policie, tak z příslušníků revolučních a vojenských jednotek.¹³²

K 17. červnu 1945 měl tedy ukončit svou činnost pluk RG 1. Úkoly pluku mělo převzít regulérní československé vojsko a Sbory národní bezpečnosti. Poněvadž v úseku pluku RG 1 nebylo ještě dostatek vojska, aby převzalo veškeré stráže a služby na železnici, bylo výnosem ministra národní obrany nařízeno plk. Emilu Boříkovi, aby jednotky svého pluku ponechal na železnicích v dosavadní službě do konce června toho roku, přesněji až do plné likvidace pluku, tj. dne 2. července 1945.¹³³ Pravděpodobně nedostatečnou informovaností došlo na několika železničních stanicích k neshodám a výstupům mezi příslušníky nových pluků československé armády a dosavadními strážemi RG 1. Zásahem velitele pluku československé armády a důstojníků pluku RG 1, jimž byl zaslán opis rozkazu velitelství 12. divize, byly všechny neshody urovnány. Pro jistotu vydalo dne 18. června velitelství 12. divize pro jednotky československé armády tento rozkaz:

„V oblasti divize působí železniční strážní oddíly (velitel E. Bořík).

Úkol skupiny a) střežení železnic, železničních objektů a přilehlých prostorů, b) vyčišťování a zneškodňování nepřátelských živlů, které se zdržují poblíž železničních tratí. Žádní velitelé nesmí zasahovat do působnosti činnosti této jednotky, naopak v případě vyhovět. Zatím nosí pásy RG. Každý účastník musí mít legitimaci s kulatým razítkem „Pluk revoluční gardy č. 1“.

*Tyto jednotky jsou tudíž složkou S.N.B. a nevztahuje se na ně rozkaz z 8. 6., týkající se rozpuštění a odzbrojení všech dobrovolných a revolučních jednotek.*¹³⁴

Rozpuštění pluku RG 1 začalo úředně dne 19. června 1945, kdy Hlavní štáb MNO nařídil veliteli 12. divize, aby neprodleně vystřídal železniční strážní oddíly vlastními útvary.¹³⁵ Fakticky se tak začalo dít až 22. června. Velitelství I. sboru nařídilo plk. Emilu Boříkovi, aby rozpustil svou skupinu a příslušníky podléhající § 27 odevzdal pěším plukům 1. a 12. polní divize podle toho, kterému praporu byly nejbliže umístěny. Příslušníky ročníku narozené roku 1932 a starší propustit hned z činné služby; příslušníci mladší dvaceti osmi let, pokud se nepřihlásí ke konání dobrovolné činné služby v některém pluku 12. pěší divize, se propustí také ihned. Důstojníci z povolání se měli okamžitě přihlásit u příslušného Doplnovacího okresního velitelství. Výstroj, výzbroj, veškerá munice a ostatní materiál měly být odevzdány nejbližším polním plukům 1. nebo 12. polní divize. Střežení železnic připadlo Železniční správě v dohodě

130 VÚA-VHA, f. RG, karton 135 – Praporní rozkaz č. 23 II. praporu z 22. května 1945.

131 Tamtéž, karton 138 – Příkaz k demobilizaci z 12. června 1945.

132 BIMAN, S., CÍLEK, R.: *Poslední mrtví, první živí*, s. 141.

133 VÚA-VHA, f. RG, karton 138 – Dopis veliteli 6. roty z 12. června 1945.

134 Tamtéž, karton 133 – Rozkaz velitelství 12. divize, č. j. 42/tajné, I. oddělení.

135 Tamtéž, karton 133 – Likvidace železničních oddílů z rozkazu MNO z 19. června 1945.

s Železničním traťovým velitelstvím a SNB. V zájmu rychlé organizace nového československého vojska však bylo nutné začít co nejrychleji s likvidací pluku RG 1.¹³⁶

Dne 26. června nařídil plk. Emil Bořík velitelům praporů provedení již výše zmíněného rozkazu. Rozkaz se měl provést 28. června do 12:00 hodin. V posledních dnech června bylo předáno všechno záložní mužstvo a důstojníci v záloze podléhající § 27 pravidelným plukům, v jejichž prostoru se právě nacházeli. Ostatní mužstvo a revoluční dobrovolníci byli propuštěni z vojenské služby a nebo vstoupili do nově se tvořících Sborů národní bezpečnosti. Aktivní důstojníci byli odesláni k ministerstvu národní obrany, které je zařadilo.

Muži podléhající § 27 byli rozděleni takto:¹³⁷

1. rota – II/2 polního praporu, SV Děčín,
2. rota – I/42 polního praporu, SV Teplice,
3. rota – III/42 polního praporu, SV Duchcov,
4. rota – II/42 polního praporu, SV Ústí nad Labem,
5. rota – polní pluk 5 – II/5. prapor, SV Bílina,
6. rota – polní pluk 9 – II/9. prapor, SV Chomutov,
7. rota – polní pluk 9 – I/9. prapor, SV Most,
8. rota – průzkumná rota 1. divize, SV Postoloprty,
9. rota – polní pluk 9 – III/9. prapor, SV Klášterec nad Ohří,
10. rota – polní pluk 45 – I/45. prapor, SV Kadaň,
11. rota – dělostřelecký pluk 1, SV Žatec,
12. rota – polní pluk 9 – II/9. prapor, SV Chomutov.

Závěrem

Pluk RG 1 tak dnem 22. června 1945 ukončil svou činnost v pohraničí.¹³⁸ Aby však nebyl náhlým odchodem příslušníků pluku ochromen chod služby, byla část mužstva ponechána na místě. Předání úkolů nově nastupujícím jednotkám bylo provedeno během 28. června. Zároveň tímto dnem fakticky skončila činnost jednotek pluku RG 1. Zbytek pluku, tedy velitelství RG 1 s hospodářskou správou a nejnmutnějšími členy velitelství praporů a rot, odjelo z Mostu do Prahy dne 2. července 1945.¹³⁹ V Praze-Záběhlicích, v ulici Na Vinici, č. p. 139 (zámečku) proběhla konečná písemná likvidace pluku, byly zde sestaveny potřebné relace a seznamy všech účastníků.¹⁴⁰ Likvidace pluku RG 1 byla dle rozkazu č. 57 PVVP – likvidační skupiny BARTOŠ prodloužena do 15. srpna 1945.

136 VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – MNO č. j. 1087.

137 Tamtéž, karton 133 – č. j. 7/tajné – Velitelství 1945; též VÚA-VHA, f. RG, karton 133 – č. j. 295/tajné, oddíl 1945, Velitelství 1. divize.

138 Tamtéž, karton 133 – Velitelství I. sboru z 22. června 1945.

139 Tamtéž, karton 133 – č. j. 31/důvěrné, Velitelství 1945.

140 Tamtéž, karton 132 – č. j. 31/důvěrné, Velitelství 1945.

V této práci se autor pokusil o zmapování téměř dvouměsíční činnosti pluku RG 1 v severozápadním pohraničí v prvních dnech po osvobození republiky roku 1945. Tento, svěřený úsek byl významnou průmyslovou oblastí, kde bylo hlavní prioritou obnovení a zajištění železniční tratě, nejhustější v republice. Úkol byl zcela jistě nelehký. Na některých místech stržené koleje, bombardováním zničené mosty, okolí s pohybem velkého množství různých záškodníků. Proto mělo velký význam brzké zajištění bezpečnosti a provozu železničních tratí a stanic v severozápadních Čechách.

Je zcela zřejmé, že vše neprobíhalo bez problémů. Činnost této jednotky nebyla bezchybná ani bezkonfliktní. Mužstvo bylo nesourodé, starší generace vedle mladší, vojáci i nevojáci, lidé různých morálních kvalit a schopností, leckdy bažících po dobrodružství či možnosti snadného zisku. Nutno však dodat, že příchod pluku RG 1 pozitivně změnil situaci v pohraničí, o čemž svědčí fakt, že jako jediná větší dobrovolná formace zůstala ze všech uskupení v pohraničí nejdéle, a že železniční provoz tu skutečně stoupl a dosáhl v mnohých prostorech cílého ruchu, takže Praha mohla být denně zásobována dostatečným množstvím vagónů uhlí.

Ozývaly se však i hlasy zcela opačné. Ve zprávě ze Souhrnné informace pro ministra vnitra z 12. června 1945, která svým způsobem měla za následek likvidaci revolučních dobrovolných jednotek, bylo poznamenáno, že se „výrazná většina těchto formací neosvědčila“. Tato zpráva se týkala oblasti Karlovy Vary–Chomutov–Most–Litoměřice, tedy oblasti v působnosti právě pluku RG 1.¹⁴¹ Někteří jedinci si bohužel plnění svých úkolů vysvětlovali po svém a brali spravedlnost do vlastních rukou. Velení si ale tyto nedostatky uvědomovalo a provinilce přísně trestalo.

•

141 BIMAN, S. – CÍLEK, R.: *Poslední mrtví, první živí*, s. 71.

I. Prameny

Archivy

Archiv bezpečnostních složek

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv

Všeodborový archiv

Dobový tisk

Rudé právo – ročník 1945

Mladá fronta – ročník 1945

II. Literatura

Bílek, J. – Láník, J. – Šach, J.: Československá armáda v prvním poválečném desetiletí. Praha 2006

Bílek, J. – Čepička, L. – Straka, K.: Od knížecí družiny k posádkovému městu.

Praha vojenská od nejstarších dob po současnost. MNO ČR 2006

Biman, S. – Cílek, R.: Poslední mrtví, první živí. Ústí nad Labem 1989

Čapka, F. – Slezák, L. – Vaculík, J.: Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce. Brno 2005

Kocián, J. – Pernes, J. – Tůma, O.: České průšvihy aneb Prohry, krize, skandály a aféry českých dějin let 1848 –1989. Brno 2004

Kokoška, S.: Praha v květnu 1945: historie jednoho povstání. Praha 2005

Marek, J.: Barikáda z kaštanů. Cheb 2005

Radvanovský, Z.: Konec česko-německého soužití v ústecké oblasti 1945–1947.

Ústí nad Labem 1997

Staněk, T. – Arburg, A. von: Organizované divoké odsuny? In: Soudobé dějiny, roč. 12, č. 3–4 (2005)

Staněk, T.: Perzekuce 1945. Praha 1996

Staněk, T.: Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování. Praha 2005